Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 126 (17249) | 1986 оной майн 31, суббото | Сэн 3 мүн.

ТАРИЖА ДҮҮРГЭХЭНЬ

Энэ жэлдэ районой олонхи ажахынууд зарим ороохо тарягаа, илангаяа обёос, ешмээн гэхэ мэтые таримжа үшөө дүүргээгүй байхадаа, бүри майн 15-hаа хойшо хартаабхаяа hуулгажа эхилээ hэн.

Байгша ондо район соо бүхыдөө 550 гектарта энэ ургамал таригдаха байhан hаа, hүүлэй мэдээгээр, 500 үлүүтэй гектарай хүрьhэндэ хартаабхын үрэhэн оруулагдаа. Ойрын 1—2 үдэрэй туршада бүхы хартаабха таригдажа дүүргэгдэхэнь.

Эгээл ехэ газарта хартаабха таридаг «Гигант», XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд, «Дружба» совхоз, Хүрбын ОПХ энэ ургамал тарижа хүдэлмэрие эмхитэй hайнаар, агротехникын нарин заабаринуудые сахин ябуулна. Жэшээнь, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үнинэй хартаабхашад А. В. Зубакин, И. В. Шурыгин гэгшэд

А. Д. Валидудын хүтэлбэридэг бригадын коллектив түмэр замай Уоян станциин барилгада хабаадалсажа, промышленнэ объектнүүдые бодхолсоно. А. Валидудын бригадын гэшүүд БАМ-ай тон харюусалгатай участок дээрэ барилга хэжэ байhанаа hайн ойлгоно. Тиимэhээл эрхим шанартайгаар барилга хэжэ, даабаря үлүүлхэ гэжэ бүхы коллективээрээ тэмсэнэ.

Байгша оной нэгэдэхи квартагай даабари 167 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 126 процент дүүргэжэ, БАМ-ай

Ташалан, Мухар-Тала гэжэ газарнуудта 100 гектарта хартаабхые уридшалан далантуулагдан элдүүрилэгдэhэн полинуудта таряа.

Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда хартаабхашадай звеногой гэшүүд А. Болонёв, Н. Солдатов, П. Машук гэгшэд хүдэлмэриин 12 үдэрэй туршада 100 гектарта энэ ургамалые hайн шанартайгаар тарижа дүүргэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ звеногойхид ургасын хойноhоо харууhалха хүдэлмэри хэжэ, уhалжа эхилээ. Байгша ондо тэдэнэр бүхы газарайнгаа гектар бүриhөө 117 центнерhээ доошо бэшэ хартаабха ургуулжа абаха зорилготой.

Тэрэшэлэн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо залуу механизатор, комсомол хүбүүн Зоригто Ешинимаевай даадаг, хамтын подрядта ороhон звено 50 гектарта хартаабха, 20 гектарта куузику ургуулха даабаритай.

В. БУДАЖАПОВ,
«Вперед» газетын редактор.

Загарайн район.

ИЮНИИН ТҮСЭБӨӨР

барилгашадай дунда шалгараа юм. КПСС-эй Северобайкальскын горкомой, райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан вымпелээр энэ түрүү коллективые шагнаа.

— Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэжэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлнэбди, барилгын шанар hайжаруулнабди. Саашадаа бүри шангаар, эдэбхи үүсхэл гарган ажаллажа, хоёрдохи кварталай даабари болзорhоонь урид дүүргэхээр шиидэнхэйбди. Коллективнай табан hарынгаа даабари майн 15-да дүүргээ юм. Мүнөө июниин түсэбөөр барилга хэнэбди,— гэжэ барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын бригадир А. Д. Валидуда хэлэнэ.

Ажалай түрүүшүүлэй үшөөл үндэр бүтээсэ түйлаха арга шадалтай байhаниинь хэрэг дээрэhээнь мэдэхээр.

К. ЭРХИТУЕВ.

ГАРГАШАНЬ ХАРЮУЛАГДАХА

Прибайкалиин районой Сэлэнгын загаhа үсхэбэридэг туршалгын заводой коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада үйлэдбэридэ ашаглагдажа байгаа түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан hайжаруулха, бүтээсэ ехэтэй шэнэ оньhон техникэ тодхохо, ажалай түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, ажал эмхидхэлгэ hайжаруулха түсэбтэй юм.

—Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхээр хэдэн мянган түхэриг hомологдонхой. Байгша ондо инкубаторна цехтэ мүнөө үеын шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдожо, дүүргэгдэхэ ёhотой. Далайда ябаhан суднануудай загаhа тушаан абаха нэгэ онгосотой болохобди. Тиигэжэ загаhашад олзоёо бааза абаашажа ябангүй, энэ онгосодо тушаагаад, сагаа гээнгүй загаhа бариха зэргэтэй. Мүнөө баазаhаа судна, участок бүхэнтэй радио холбоогоор хөөрэлдэхэ арга боломжо hаядаа олгогдохо юм,— гэжэ заводой ахамад инженер Н. Д. Воробьев хөөрэнэ.

Георгий Карачевой хүтэлбэрилдэг судныи коллектив сүлөө сагтаа барилгашадай шэнэ түхеэрэлгэнүүдые хабсарган тодхохо хэрэгтэ ехэ туhа хүргэhэн байха юм. Прораб А. А. Родионовой хүтэлбэрилдэг коллектив эдэ түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь hайн шанартайгаар хабсаргахын түлэ оролдосотой hайнаар ажаллажа байнхай.

Үйлэдбэриие зэр зэмсэгээр зэбсэгжүүлжэ, байгша табан жэлэй түсэбые бэелүүлжэ шадабал, гол заводhоо 12 хүн, предприятиин участогуудта ажалладаг 18 хүн хүндэ хүдэлмэриhөө сүлөөлэгдэхэ, 24 хүнэй хүдэлмэри хүнгэдхэгдэхэ зэргэтэй. Гадна 50,4 мянган түхэригэй материальна нөөсэ, 75.900 түхэригэй түлишэ алмагдажа, 55.900 түхэригэй сэбэр олзо абтаха юм.

Л. КАРНАУХОВА.

СЭНХИР ТАЛЯАНУУД ХАЛИНХАЙ

Үдэ голой саада бэедэ, үдхэн бургааhан сооhоо бүлүүр станциин хүршэгэнэхэ абяан үдэшын сууряанда элихэнээр дуулдана. Тэрээндэ хүрэжэ ошохонь тиимэшье бэлэн бэшэ байшаба. Эндэ хүрэхэ харгыень мэдэхэгүй hэн тула нилээд тухашарбабди. Хэды бэрхэшээлтэй байдалда ороошье hаа, ошохо газартаа арай шамай хүрөө hэмди. Бүлүүр станцидашье дүтэлхэнь бэрхэтэй, тойроод хуу халяагдаhан уhан хабтайн харагдана.

Бүлүүр станциhаа холо бэшэхэнэ доболиг газарта түхеэрэгдэhэн вагон-гэр сооhоо үндэршэг бэетэй, шуран янзын, табяад наhатай хүн гаража, манииие угтан ерэбэ.

— Таанарые холоhоо хараад хүлеэнэлби. Энэ дээгүүр, харгыгаар зүүлзэхэдэтнай, ахамад агрономнай гэжэ hанаад, даллаа hэм. Хараагүй гүт? — гэжэ хэлэhээр, тэрэ манай гарнуудые шангаханаар адхаба.

— Үгы, хараагүйлди. Танда хүрэхэ гээшэмнай бэрхэтэйхэн байшоо. Энээгүүртнай нилээд тухашарбабди. Харгы мэдэхэгүймнай эндэhээ гарана,— гэжэ хэлэхэдэмнай:

— Урдаhаатнай улаан үнгэтэй трактор ябаагүй гү? Луговодууднай эндээ байhан аад, hаяхан гэртээ харина hэн,— гэжэ тэрэ хүмнай дуугарба.

Иигэжэ энэ хүнтэй танилсаа бэлэйб. Энэмнай Дээдэ-Тайлсын совхозой түрүү механизаторнуудай нэгэн Федор Федорович Павленко гээшэ. Тэрэ жэл бүхэндэ сабшалан уhалалга дээрэ хүдэлдэг заншалтай. Байгша ондо ахалагша машинист долоодохи жэлээ Шара-Ямаатын нуга сабшалангые ажамидаралта уhаар ундалуулжа байна.

— Бидэ hаянай хүдэлмэрээ эхилэнхэйбди. Мүнөөдэр наймадахи үдэрнай. Эндэ хоёр хүн ажалланабди. Сүүдхэ сүүдхээр ээлжээлнэбди. Даб дээрэ hаа, таха юумэн үгы. Бүлүүр станцимнай хуушаншье hаа, hаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Үбэлдөө тэрэнээ заhабарилаа hэмди. Совхоз маниие тоhо түлишөөр hаадгүйгөөр хангадаг. Үдэр бүхэндэ бензовоз автомашина ерэжэ станциемнай гүйсэд хангана,— гэжэ Ф. Ф. Павленко хэлэбэ.

Энэ сабшалан дээрэ луговод Николай Федотович Капорский хүдэлдэг юм. Тэрээндэ 400 гектар газар даалгагданхай. Бүлүүр станциин машинистнүүд найман үдэрэй хугасаа соо зуугаад гектар сабшалан уhалба. Эндэ хоёрдохи машинистээр Георгий Патрович Кучумов ажаллана. Эдэнэрэй hүниндөө, үдэртөө бүлэжэ гаргаhан уhыень луговодууд үглөөнhөө үдэшэ болотор сабшалан дээрээ тараан урадхуулна.

— Нёдондо энэ газарай гектар бүриhөө гушаад шахуу центнер ургаса абтаа hэн. Энэмнай түхэреэн зунай үедэ уhалhанай үрэ дүн мүн. Мүнөө жэлдэ тэды шэнээн ургасын хойноhоо бидэ оролдохо болонобди. Энэ манай гол зорилго, — гэжэ Федор Федорович Павленкын хэлэhэниинь мүнөө хэрэг дээрэ бэелүүлэгдэнэ.

Д. ДОНДОКОВ.

Хориин район.

Зураг дээрэ: машинист Ф. Ф. Павленко; бүлүүр станци таhалгаряагүй хүдэлнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

ТАСС ШЭНЭ hОНИН

МОСКВАhАА МОРДОБО

Араб социалис hэргээлгын партиин (ПАСВ) хүтэлбэриин гэшүүн, Сириин Араб Республикын Вице-Президент Абдель Халим Хаддам майн 29-дэ Советскэ Союзhаа мордобо. Тэрэ совет хүтэлбэрилэгшэдэй уряалаар албанай хэрэгээр манай орондо ерэhэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе болон бусад тусхай тушаалтад тэрэниие аэродром дээрэ үдэшэбэ. (ТАСС).

АХА ДҮҮГЭЙ НЭГЭДЭЛ ДОТОР ШЭНЭ АМЖАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монголой Арадай-революционно партиин XIX съезд майн 29-дэ хоёрдохи үдэрөө хүдэлмэрилбэ. Тэрэнэй делегадууд МНРП-гэй Центральна Комитедэй тоосоое, 1986 — 1990 онуудта республикын Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай элидхэлые зүбшэн хэлсэнэ.

Түйлаhан амжалтануудаа залан сэхээр, шүүмжэлхы ёhoop сэгнэхэдээ, Монголой коммунистнууд социалис байгуулалтын эршэ дэлисэ хурдадхалгын тодорхой шэглэлнүүдые хараална.

Марксизм-ленинизмын гол ёhонуудаар СССР-тэй, бусад аха дүү социалис оронуудтай хани барисаагаа, нягта харилсаа холбоогоо али бүхы талаарнь бэхижүүлгэ МНРП-гэй гадаадын политическэ ажал ябуулгын гол шэглэл болоно гэжэ делегадуудай хэлэhэн үгэнүүд соо тэмдэглэгдэнэ. Социализмын материально-техническэ баазые хурдан түргэнөөр байгуулгада шэнэ зорилгонуудые шиидхэхэ талаар түйлаhан амжалтануудаа Монголой коммунистнууд социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй ажал ябуулгатай батаар холбоно.

Манай хото—социалис аха нүхэсэлэй бодото бэелэл мүн гэжэ МНРП-гэй Дарханай горкомой нэгэдэхи секретарь П. Болд съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Богонихон болзор соо Дархан хото Монголой томо ехэ промышленна түбүүдэй нэгэн, национальна хүдэлмэришэн ангиин шэнэ отрядуудые бэлдэлгын ёhотойл гуламта болонхой.

— Минии арбан хоёр жэлэй туршада ажаллажа байhан «Эрдэнэт» гэжэ ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай монгол-совет хамтын предприяти болоhондонь омогорхоноб,— гэжэ үрэмдэлгын түхеэрэлгын машинист Д. Жаргалсайхан хэлэбэ. Мүнөө «Найрамдал—хани барисаан» гэhэн интернациональна бригадануудта, экипажнуудта 1500 шахуу монгол болон совет hурган хүмүүжүүлэгшэд амжалтатайгаар ажаллажа байна. Тэдэнэр залуу хүдэлмэришэдтэ эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө дамжуулан үгэнэ.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудтай аха дүүгэй хани барисаагаа, али бүхы харилсаа холбоогоо хэлбэришэгүй гөөр бэхижүүлхэ тухай, социализмын экономическа хүсые бэхижүүлгэдэ али болохоор нүлөөлхэ тухай МНРП гэй болон республикын правительствын анхарал оролдолго гаргажа байhые манай орон дотор социалис байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ талаар съезд дээрэ хараалагдажа байhан зорилгонууд элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсүрэн хэлэбэ. Мүнөө уласхоорондын байдалай орёо түгшүүриитэй болоод байха уедэ Советскэ Союз, бусад аха дүү оронууд ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан абарха, замбуулинай дайдые амгалан тайбан байлгаха талаар ехэ оролдолго гаргана гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Эдэ бүтэмжэтэй hайн, гүнзэгыгөөр бодомжологдоhон ябуулгануудые дэлхэйн олониитэ дэмжэнэ. Уласхоорондын аюулгүй байдалые хангахын тула КПСС-эй XXVII съезд дээрэ тодорхойлогдоhон үүсхэлнүүд дэлхэйн бүхы районуудтахи, тэрэ тоодо Ази—Номгон далайн оршондохи байдалые гуримшуулан hайжаруулха аргатай байна гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ. Бата эб найрамдалай түлөө, демократиин ба социализмын хэрэгэй илан мандахын түлөө тэмсэхэдээ МНР бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар гадаадын политическэ хараа шэглэлээ эдэбхитэйгээр бэелүүлнэ.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

«СОЮЗ-ТМ» ОНГОСО АМЯАРАА НИИДЭНЭ

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). Хамтын ниидэлгын программаяа дүүргэhэнэй hүүлээр, майн 29-дэ Москвагай сагаар 13 час 23 минутада «Союз-ТМ» гэжэ транспортна онгосо «Мир» — «Прогресс-26» гэжэ замбуулинай комплексhоо таhаржа, амяараа ниидэжэ захалба.

Замбуулинай комплексын бүридэлдэ зургаан сүүдхын турша соо ниидэлгын үедэ замбуулинай онгосын шэнэ түхеэрэлгэнүүд, агрегадууд, хэрэгсэлнүүд тааруулан табигдаhан байгаа. Онгосын двигателиин түхеэрэлгын туhаламжаар комплексын замай траектори тааруулан табигдаа hэн.

Ниидэлгын программын үндэhөөр «Союз-ТМ» гэжэ онгосо майн 30-да буулгагдахаар түсэблэгдэнэ.

«Мир»—«Прогресс-26 гэжэ замбуулинай комплекс амяараа ниидэhээр. Тэрэнэй ниидэлгын параметрнүүд иимэ:

— Газарай нюрууhаа эгээл саада захань — 353 километр;
— Газарай нюрууhаа эгээл наада захань — 335 километр;
— 91,2 минута соо газарые тойрон дабшана;
— замайнь hөөлжүү 51,6 градус.

Телеметрическэ мэдээсэлэй баримта мэдээнүүдэй ёhoop, «Мир» — «Прогресс-26» гэжэ комплексын, «Союз-ТМ» гэжэ онгосын түхеэрэлгэнүүд hайнаар хүдэлнэ.

МАЛ АЖАЛ: өнсо шухала hалбари

ЗУhАЛАНДАА ЗӨӨГӨӨД БАЙХАДАА

Хоймор талые хүбөөлэн нэмжыдэг ой тайгатай хангай хада уулануудай хоорондуур ошоhон хүнды газарнууд. Эндэ СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой олон тоото адууhа мал зуhадаг юм.

Жэшээнь, мүнөө тунга ногоотой, тунгалаг уhатай Мэлэхэй, Хамни, hонгино, Нүүд голнуудай олон тоото жалга хүндынүүдтэ түхеэрэгдэhэн зуhалангуудта одоошье хүлгөөтэй болонхой. Мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые харууhалдаг 40 гүүртэ; фермэнүүд, адуун hүрэгые тууhан 3 бригада, hүhаалиин малай нэгэ фермэ мүнөө зуhалангуудта зөөжэ ошоод байна. Хямда сэнтэй ехэ мяха, hү үйлэдбэрилхын түлөө шанга тэмсэл эхилбэ. Хамар-Дабаанай hарьдагай hэбшээтэ голнуудта шэмэтэй хүхэ ногоон соо дүрбэн hарын туршада нилээд ехэ продукци эндэhээ абтаха зэргэтэй.

Совхозой угай малшадай нэгэн Шойдон Дулмаев Мэлэхэйн-Дэгтэ гэжэ үзэсхэлэн hайхан нютагта малаа адуулжа зуhана. Туғалнуудые эхэнүүдтэнь табижа хүхүүлэн түлжүүлдэг 19 гүүртэнүүдэй түрүү коллективүүдэй тоодо бата найдамтайгаар нэрлэгдэдэг энэ малшанайхи хамагhаа урид— апрелиин 28-да иишэ нүүжэ ерээ hэн. Мүнөө зуhаландань 113 үнеэд, 30 гаран нарай туғалнууд, 5 буха харууhалагдана. Шойдон Ширапович зуhайнгаа байрада эртүүр зөөхэдөө, өөрын нэгэ hанал бодолтой байгаа. Юуб гэхэдэ, шэмэрүүн хүйтэн үбэлдөө үбhэ тэжээлээр дуталдаhан үхэрнүүдтэ хабарай хагсууда эдюулхэ 70 центнер hайн шанартай үбhэн эндэнь бэлэдхэгдэhэн байгаа бшуу. Нёдондо зун гүүртые даагша гэр бүлөөрөө 3 гектар газар хорёолжо, сүлөө сагтаа тэндэхи үбhые сабшажа, хуряажа абаhан юм.

Мүн тиихэдэ зуhалангай барилганууд шэнэбтэр, hайн бэлэдхэлтэй. Нарай туғалнуудые hүниин hэрюундэ хонуулхадаа түлихэ пеэшэнтэй, дулаалагдаhан ехэшэг хотон, хура бороондо, халуун наранда тэдэнэй амарха дал hарабша ээдэй уран бэрхэ гарнуудаар заhабарилагдаа hэн. Малай үдэр hүнигүй, hайнаар бэлшээгдэхэ, харууhалагдаха тээлнигүүд бии.

Шэнэхэн hургаагаар бодхоогдоhон, хоорондуурнь 4—5 хэнэг болгожо таhалhан энэ тээлниг соонь ехэл сэбэр, hөөг бургааhаар хүреэлэгдэнхэй. Тэдэнэй дундуур тунгалаг уhатай багахан горхон шолшогонон урдана. Мүнөө тэрээн соонь шэмэтэ хүхэ ногоон ургажа, оршон тойронхи газарай ургасаhаа үндэр, үдхэнөөр тэндэ ургаhан хүхэ ногоое туғалнууд шэмхэлэн эдеэлнэ.

Малшад hүүлэй жэлнүүдтэ үдэр бүриин тогтомол гуримаар туғалнуудые эхэнүүдтэнь табижа хүхүүлдэг арга хэрэглэнэ. Хэрбээ урдань туғалнууд эхэтээ хамта үдэр hүнигүй бэлшээридэ ябадаг hаа, мүнөө үдэрынь тээлнигтэ амяарлагдан харууhалагдана. Эртэ үглөөгүүр, үдэшэлэн тэдэ эхэнүүдээ хүхэдэг юм. Үдэрынь тээлнигэй ногоо, талха таряанай зүйл, микро болон макро бодосуудтай тэжээл эдидэг байна. Иигэжэ мүнөө туғалнууд эхээ дахажа, хээрын бэлшээридэ эсэнэ сусанагүй, элдэб гэнэ усалhаа үхэр гарзада ороногүй. Тэдэнэр шэгнүүрээ түргөөр нэмэнэ. Жэшээнь, нёдондо зун Шойдон Дулмаевай гүүртынхид туғал бүхэнэй шэгнүүрые хоногто 550—610 граммаар нэмээгээ hэн. Тиихэдэ жэл бүхэндэ зуун үнеэн бүриhөө 84-hөө доошо бэшэ туғал абажа түлжүүлдэг. Ажахын, Захааминай районой чемпион Шойдон Шираповичай зуhаланhаа холо бэшэ Тужа гэжэ нютагта нажартаа байрладаг малшан Даша Дампилович Будаев харууhалдаг 111 үнеэдhээ 110 түл урзанда абаhан алдартай.

Үнеэд, туғалнуудые амяарлан бэлшээжэ таргалуулхада, бусадшье үрэ дүнгүүдынь hайн. Хээрын бэлшээридэ мал илангаяа hайнаар адуулагдана. Тобир тарган үнеэд, гунжад саг болзортоо үрэжүүлэгдэжэ, жэл бүри туғал үгэнэ гээшэ. Ороондо орохо эмэ хашараг, гунжад ветеринарнуудай нарин хиналта доро байдаг. Энэ ажалые совхозой адууhа мал олошоруулха тусхай албан эрхилдэг. Зоотехник-селекционер Д. Б. Жамсарановай хүтэлбэрилдэг 4 мэргэжэлтэдhээ бүридэhэн бүлэгэйхид энэ талаар яhала эдэбхитэйгээр хүдэлнэ гэхээр.

Табяад онуудай эхээр малшан болоhон Шойдон Шираповичай залуугайнгаа hанал бодол, хүсэ зоригоо мүнөө алдаагүй. Апрель соо Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай Закаменскдахи санаторипрофилакторидо тэрэ амаржа бусаа. hаяхан Шойдон Ханда Дулмаевтан одхон Доржо хүбүүгээ Совет Армиин албанда мордохуулба. Дунда hургуули дүүргээд, үнгэрhэн малай үбэлжэлгэдэ аба, эжытээ хамта Доржо хүдэлөө.

Зунай бэлшээриин хаhые зүбөөр хэрэглэхэ гэhэн зорилгонуудые бэелүүлгэдэнь мүнөө тэдэнэй Марина басаганиинь наhанайнгаа нүхэр Валерий Бадмаевтай хамта туhална.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

БАМ-айхидай БАТА АЛХАМУУД

Арбан хоёр жэлэй туршада ганса манай орондо бэшэ, бүхы дэлхэй дээрэ БАМ гэһэн үгэ гүндүү ниирээтэ ехэ хонхын уряа мэтэ һүр жабхалантайгаар сонсогдоно. Энэ үгэ хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ урма бадар, хүсэл зориг, олоогдон түрүүлдэг. Энэ үгэ эдэбхи үүсхэл, ипалта, шэнэ амжалтанууд, зоригто гэһэн удхатай гэжэ манай үетэн ойлгодог. Үнгэрэгшэ он жэлнүүдтэ зэрлиг тайга замые бариһан олон зуун хүн зоной ажабайдалай һургуули боложо, олон мянган эдир залуу хүбүүд, басагадай алдарта намтарайнь түрүүшын мүр энэ зохиол. Арбан хоёр жэлэй хугасаа соо зэрлиг тайгада зонтой хото город, олон тоото посёлогууд, шэнэхэн түмэр замые зубшан, станци, вокзалнууд, хүн зоной ажабайдалда, ажал хүдэлмэридэ хэрэгтэй бүхы албан зургаанууд байгуулагдаһан. Хаба шадала туршаха, үг ухамшалан олонгоо үйлэ хэрэгүүдэйнь, хараахан, уг удхаараа онсогоохо. Баяр гайхалаа мэдүүлхээр сэрэхэн хүн зониие БАМ-ай хүндэтэйгөөр хүлээн абадаг урин зүрх зангшалтай.

Түрүүшын үдэрнүүдһөө эхилжэ, БАМ-ай барилгашад баатарлиг ажалай жэшээ харуулдаг, шэнэ юумэндэ һонор, эрдэм техникын, түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые арга зааташ бүриин дүүрэнээр ашаглаха, сайшаалтай үүсхэл оложо, нэбтэрүүлхэ гэжэ орондоо гурамтай. Ямаршье хэсүү, хүшэр хүндэ, олон бэрхэшээлнүүдтэй ушарай тохёолдоо һаа, БАМ-айхид аргынь олоһон, тааруулна боложо байха. Агууехэ барилгын ямар нэгэ шатын дүүргэлгэдэхэ болзорые тэдэнэр заатагүй уридшалдаг заншалтай болоһон. 1984 оной октябрь һарын эхээр Байгал-Амарай түмэр замай «алтан залгалаа» баталагдаһан болзорһоо аяар нэгэ жэлээр урид табигдажа, шэнэ түмэр замаар үргэлжэдэнь поезднууд ябажа эхилээ һэн. Энэ ганса баримта БАМ-ай барилгашадай ажалайнь эршые гэршэлнэ.

Буряад ороной хойто захаар татагдаһан БАМ-ай замынь бүхы барилгын эгээн лэ хүшэр хүндэ хубинь, түмэр зам табилгада һомологдоһон бүхы зөөриинь гурбанай нэгэ хуби эндэ ложа эхилхэ зорилгонууд БАМ-айхидай үмэнэ шэнэ эрилтэнүүдые табина.

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые түмэр замай барилгашад, тоннельшэд, бүхы ажалшад үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ, съездын баталан абаһан документнүүд соо хараалагдаһан даабаринуудые оршуулһан һайн заншалаа — болзорһоонь урид, эрхим шанартайгаар бэелүүлхын түлөө хам оролсохоо тэмсэнэ. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ БАМ-айхид онсо үүргэ дүүргэхэ аргатай. Энээн тухай ажалай коллективүүдтэ боложо үнгэрһэн суглаанууд дээрэ гүнзэгы бодомжолгоор зүбшэжэ, арга боломжонуудаа тооложо, улам эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаха хэмжээнүүдые хараалһан байна. Шэнэ даабаринуудые, түсэб, үүргэнүүдые бэелүүлхын тулада байгуулжа шэнэ эрилтэтэйгээр. Юундэ гэхэдэ, агуухэ барилгын участок бүхэндэ тэмсэлэй манлайда коммунистнууд дабшана, ажабайдалайнгаа эрид хубилалгы, ажал хүдэлмэриинь эршэтэ хурдадхалгын жолоо бариха, эгээн зүб, эршэ шударгы замаар эндэхи ажалшадые залан хүтэлбэрилнэ.

Хойто-Байгалай районой 4 мянга шахуу коммунистнууд барилгын, үйлэдбэриин, хүн зоной соёл болбосоролой, элүүр энхэ байдалай зургаануудта, худөө ажахын хүдэлмэриин участогуудта бүхы ажалшадые хүтэлбэрилэгшэдэй түрүү эгнээдэ ябана.

Агууехэ барилгын Буряадай участогай партийна организацинуудай эмхидхэлэй-политическэ хүдэлмэритэй танилсаха зорилготойгоор һаяхан эндэ республикымнай партиин горкомууд болон райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар суглараа. КПСС-эй обкомой дурадхалаар Северобайкальск хотодо үнгэргэгдэһэн семинарта ерэгшэд барилгашадай, түмэр замшадай, эндэхи совхозуудай ажалшадай ажабайдалаар һонирхоо, ехэ-ехэ барилгануудые ошожо хараа, эндэ болоһон уулзалгануудта партийна хүдэлмэриин мүнөө үеын гол шэглэлнүүд, онол арганууд, дүй дүршэл тухай асуудалнууд зүбшэгдөө.

I. ХУРДАДХАЛГА ХУБИЛАЛТАНУУДҺАА ЭХИТЭЙ

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй, партиин XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон БАМ-айхид оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые ямар аргаар эрид хурдадхахаб; бии байгаа нөөсэнүүдые хайшан гэжэ бүрин дүүрэнээр ашаглахаб гэһэн шухала асуудалнуудые бодото байдалда шиидхэжэ эхилэнхэй. Эдэ ехэ зорилгонууд ямар нэгэ хүтэлбэрилэгшэдэй дура зоргоор бэшэ, харин хүдэлмэриин газар бүхэндэ — цех, бригада, фермэ, звено бүхэндэ шиидхэгдэхэ зэргэтэй гэжэ БАМ-айхид мэдэдэг. Урдань хараалһан түсэбүүдээ бүхы дээрэнь дүүргэншьегүй орхидог, унжагайруулдаг ушарнууд дайралдадаг байһан. Заримдаа энэнь заншалшье болодог һэн, энэ заншал мартагдажа, арюун сэбэр харгы замаар дабшасаяа хурдадхаха, түргэдхэхэ эрилтэ табигдана. Энээнгүй асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэмнай хүшэр гээд уулзалганууд дээрэ БАМ-ай барилгашад хөөрөө һэн.

Партиин съездын үедэхи ажалай болон политическэ үндэр эдэбхиие улам дэгжээхын түлөө партийна комитедүүд, үйлэдбэриин эгээн шиидхэхы участогуудта коммунистнуудые хубаарилан табиха, коллектив доторхи байдалай түлөө хүтэлбэрилэгшэдэйнь харюусалгые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта саг үргэлжын анхарал хандуулагдана. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин ажалша коллективүүд арбан хоёрдохи табан жэлые эршэтэ ажалаар эхилээ.

— Барилгашадай урда табигдаһан даабаринуудые бэелүүлхын, эсэсэй эрхим дүнгүүдые туйлахын тула хүн зоной дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри улам эдэбхитэйгээр ябуулха, үйлэдбэриин журам шангадхаха, ганса сугтаа хүдэлдэг хүнүүдтэ бэшэ, нэн түрүүн өөртөө эрилтэнүүдээ шангадхаха шухала, — гээд трестые даагша А. П. Романов хөөрэнэ. Барилгын инженернэ бэлэдхэлые һайжаруулха, эхин коллективүүдэй хүдэлмэриие бригадна подрядай гуримаар эрхилхэ шухала. Бригада бүхэндэ ажал хүдэлмэри оньһоожоруулха, үйлэдбэриин өөрынь үнэ сэн доошолуулха шухала гээд, хүтэлбэрилэгшэ тодорхой тоо, баримтануудаар, эли тодо жэшээнүүдээр хэлэһэнээ батадхана.

Һаяхан эхилһэн түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада трестын коллектив БАМ-ай барилгын эхинһээр 12 жэлэй туршада хэгдэһэн хэмжээнэй ажал хэхэ зэргэтэй юм байна. Бүтээхэ ажалынь үдэр, һара, кварталаар хубаагданхай, тэдэнһээ хэтэржэ болохогүй, коллектив бүхэн тон тодорхой даабари уялгатай. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ түмэр замай барилга дээрэ хүдэлһэн олон зон эндэхи нютагуудта хододоо үлэхөөр түбхинэнэ. Тиихэдэнь гэр байрануудые, социально-соёлой, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха албан зургаануудые бүри олоор, түргэнөөр, эрхим шанартайгаар бариха эрилтэ табигдана. Барилгын материалнуудые (арболит, түмэр-бетон) үйлэдбэрилхэ цехүүдые шэнээр байгуулха хэрэг гараа. Түмэр замай оршон тойронхи хото городуудые, бусад һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэйгөөр бодхоохо хэрэгтэй. Хойто-Муяын тоннелиие ашаглалгада үгэтэр, тэрэнэй хажуугаар шэнэ түмэр зам татажа поезднуудые ябуулха хүдэлмэри мүн лэ энэ Октябриин Революциин орденто трестын ажалшадай бүтээхэ хэрэг. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө трестын партком съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, хүдэлмэреэ улам нарижуулжа эхилэнхэй. Хэрэг бүтээмжэтэйгээр шиидхэдэг, коллектив соохи байдалые шүүмжэлхыгээр сэгнэдэг байха эрилтэ партком ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, бүхы коммунистнуудай үмэнэ табина. Партийна организациин зүгһөө коммунист бүхэндэ ниитэ даабари үгтэдэг юм байна. Социалис мүрысөөндэ барилгашадай олонхи коллективүүд эдэбхитэйгээр хабаадана. «Болзорһоонь урид байгуулаад, болзорһоонь урид ашаглахабди!» гэһэн уряа мүнөө БАМ-айхидай эгээн шухала лозунгнуудай нэгэн болонхой. Парткомой гэшүүд хододоо ажалша коллективүүдтэ ошожо байдаг, суглаануудтань хабаадажа, бүхы шухала хэрэгүүдыень шиидхэлсэдэг. Һүүлэй үедэ трестын парткомой заседани барилгын участогууд дээрэ үнгэргэгдэнэ, партийна эдэбхитэдые хүдэлжэ байһан газартань һургадаг болоо. Энээн тухай трестын парткомой секретарь Р. П. Мухаров хөөрэбэ. Иигэжэ коллектив бүхэндэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхадаа, хүтэлбэрилэгшэд эндэхи хүн зоной сэдьхэлэй байдалые тон наринаар мэдэжэ, юрэнхы заабари үгэнгүй, тэрэ дороо тодорхой хэмжээнүүдые абаха аргатай байна ха юм. Хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые улам дээшэлүүлхэ зорилготойгоор партийна комитет коммунистнуудай тоосоо зүбшэдэг, кадрнуудта эрилтээ шангадхаха шэглэлтэйгээр хүдэлдэг болонхой.

Бүтээһэн ажалайнгаа, хэһэн хэрэгэйнгээ хэды ехэ байбашье, шэнэ үеын, мүнөө сагай эрилтын ёһоор тохёолдоһон байдалые шүүмжэлхыгээр сэгнэжэ, урагшаа дабшаха замаа тодорхойлдог шадабаряа БАМ-айхид энэ удаа үшөө дахин харуулаа. Ажабайдалдамнай боложо байгаа эрид хубилалтануудай ажал ябуулгын онол аргануудые шэнэлхэ эрилтэнүүдые табижа байхада дутагдалнуудшье ушардаг гээд уулзалганууд дээрэ хэлэгдэһэн байна. Үгэһэн үгэ хэрэг хоёрой алгасалдаан, жэжэ-божо зүйлнүүдээр өөр хоорондынгоо хэрэгтэ хамааралсалга дайралдадаг. Бригадна подрядай гурим һанаһанһаа ааляар нэбтэрүүлэгдэнэ, кадрнуудые оло дахин һэлгэхэ ушарнууд бии, эдэ дутагдалнуудые зайсуулгада партийна, ажахын хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа хандуулна.

Арбан нэгэн жэлэй саана байгуулагдаһан барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин хүдэлмэришэдэй үмэнэ гүрэн түрэмнай харюусалгатай даабари табиһан байгаа. Урдань үзэгдөөгүй ехэ бэрхэшээлнүүдтэй уулзабашье, тоннельшэд гүрэн түрын үндэр этигэл найдалые эршэтэ ажалаараа харюулхые оролдодог, харюулнаашье. Ганса манай республикада бэшэ, Шэтын, Амарай областьнуудай газар дээрэ тоннельнүүдые ашаглалгада дамжуулһан алдар габьяатай. Байгалай тоннелиие «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаагаад, мүнөө Мысовойн тоннельнүүдые бэлэн болгонхой, мүн баһа ашаглалгада байгша оной дүүрэтэр үгэхэ түсэбтэй. БАМ-ай «түлхюур» гэжэ нэрэтэй болоһон Хойто-Муяын тоннелиин барилга дээрэ мүнөө олон коллективүүд эбтэй зэтэй хүдэлнэ. БАМ-ай тоннельшэдэй ажал хүдэлмэри тухай тус предприятиин партийно-политическэ түбтэ болоһон уулзалга дээрэ управлениин начальник В. А. Бессолов хөөрөө. Тоннельшэд мүн лэ партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, улам үндэр бүтээсэтэйгээр, хододоо эрхим шанартайгаар хүдэлхын түлөө оролдоно. Гэбэшье мүнөөдэрэй, үндэр эрилтэнүүдэй хэмжээгээр бодоходо, дутагдалнууд үшөө бии, тэдэниие элишэлжэ, зайсуулхые оролдонобди гэжэ мэдүүлээ. Зарим коллективүүд барилга-хабсаралгын түсэб дүүргэнэгүй, хаа ганса журам һула байхаяа ядаггүй, түрүү онол арганууд һанаһанһаа удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ гэжэ хүтэлбэрилэгшэ хөөрэнэ.

Мянга шахуу коммунистнуудтай энэ ехэ партийна организацида ажал хүдэлмэреэ эрид хубилгахань бэлэн бэшэ. Гэбэшье эхин партийна организаци, управлениин таһаг бүхэнэй ажалые шэнээр сэгнэжэ, эрилтээ эрид шангадхаха саг ерээ һэн гэжэ «БАМтоннельстройн» парткомой секретарь А. П. Зенченко хөөрэнэ. Ажал хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр хандадаг, шэнэ юумэндэ дүлии зарим тушаалтадые һэлгэхэшье баатай болоогдоо, коммунистнуудые шиидхэхы участогуудта шэнээр хубаарилан табяабди. Коллективэй 255 бригадын заримандань партийна нүлөө һулашаг гэжэ элирүүлэгдээ һэн. Парткомой заседанинуудые Северомуйск, Тоннельный поселогуудта үнгэргэжэ, ээлжээтэ зорилгонууд тодорхойлогдоо. Парткомой заседани коллективүүдтэ үнгэргэхэдэ, коммунистнууд олоороо хабаадажа, бололтой һайн хөөрэлдөөн болодог, тэндэхи асуудалнуудые шиидхэмээр хэмжээнүүд абтадаг байха юм.

Партиин гэшүүнэй арюун сэбэр, үнэн сэхэ шэнжэ шанарай түлөө эрилтэ эрид дээшэлээ. Партийна комитет, эхин парторганизацинуудай бюро коммунистнуудай тоосоо зүбшэдэг, зарим ушарта эбсэшэгүй шанга хөөрэлдөөн болодог. Ганса энэ жэлэй эхинһээ 22-дохи, 18-дахи, тоннельнэ отрядуудай хүтэлбэрилэгшэд Г. Я. Сирман, И. И. Авдеев, 1-дэхи автобазын директор Ю. П. Данилов гэгшэд паркомдо тоосоһон байна. Партиин Уставай эрилтэнүүдые баримталангүй, журам эбдэһэн 7 хүниие партиин зэргэһээ гаргаха баатай болоо һэмди гэжэ А. П. Зенченко хөөрэнэ.

Съездын тодорхойлһон хараа түсэбүүдые районой коммунистнууд гүнзэгыгөөр шудалаа, тэдэниие бэелүүлгые хоолһон үгэ зугаа болгонгүй, хүдэлмэриин участок бүхэндэ богони саг болзорой, ехэ хэмжээнэй, эрхим шанарай түлөө тэмсэл эхилэнхэй гэжэ партиин Северобайкальска горкомой нэгэдэхи секретарь А. А. Молитвин хөөрэнэ. Эрилтээ шангадхахатайгаа хамта кадрнуудта найдаха, тэдэниие зүбөөр хубаарилан табиха, бүхы юумэн тухай ганса данса доторхи тоонуудаар бэшэ, хүн зоной ажабайдалаар, сэдьхэл бодолоор, табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхээр бэлэн байһаарнь сэгнэхэ, хүсэтэ нүлөө үзүүлхэ гэжэ партийна хүтэлбэрилэгшэд оролдодог. Хурдадхалгын нөөсэнүүд олон, тэдэнэй заримыень ашаглахын тула мүнгэ зөөришье хэрэггүй — эмхидхэлээ, журамаа шангадхалгаһаа эхилхэ шухала гээд эндэ бодомжолдогынь зүбтэй. Эрид хубилалтанууд ганса партиин горкомой кабинет соохоо эхитэй бэшэ, хүдэлмэриин газар бүхэндэ эрдэм-техникын шэнэ түйлалтануудые нэбтэрүүлгэһээ, ажал хүдэлмэри эрхилэлгэһээ, хүн зондо ажалай таарамжатай эрхэ байдал зохёолгоһоо эхитэй. Эрид хубилалтануудые эхилхэ гэбэл, хүн бүхэн ажал дээрээ урдынхиһаа эршэтэйгээр, үнэн сэхээр, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлхэ зэргэтэй гэжэ БАМ-айхид ойлгонхой, энэл үндэр эрилтэнүүдые баримталан ажаллаха. Энэл ушарта амжалта ерэхэ. Энэ этигэл найдал үнгэрэгшэ жэлнүүдэй алдар габьяата ажалаар батадхагдана.

Р. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.
(Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто гараха)

КПСС-эй Хорнин райком һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зоной дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин түхэл янзануудые олошоруулжа байнхай. Газар газарта ажаһуудаг хүнүүдэй байдальнь ямар бэ, тэдээндэ юун хэрэгтэйб гэһэн асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдадаг юм. Нээмэл бэшэгэй үдэр, лекторэй үдэр, полит-үдэр гэхэ мэтын хэмжээ ябуулганууд район дотор боложол байдаг гээшэ. Партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд тэдэниие эмхидхэхэ талаар зуршалгануудые үгэдэг, үнгэргэгдэхэдэнь, тус тус нютагуудта ошожо харадаг, шэнжэлдэг, мүрөөрнь хэмжээнүүдые саг дары абхуулхые оролдодог, гүйсэдхэн дүүргэлтыень хинан шалгадаг байха юм.

ТУҺАТАЙ ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГА

Мүнөө худөөдэ малшадай үдэрнүүдые илангаяа хүлеэдэг болонхой. Энэ үдэр гараха һарын 5-да заатагүй болодог. Тэрэнэй үедэ социалис мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдодог, район доторхи байдал тухай мэдээсэгдэдэг, мүн фермын хүдэлмэри гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, хүн бүхэнэй ажалда тодорхой сэгнэлтэ үгтэдэг байна. Тиихэдээ, урмашуулгын, шагналнуудые барюулалгын гуримые һонирхолтой болгохые оролдодог юм.

Малшанай үдэр болоходо, районой харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн бүлэгүүд малай фермэ, гүүртэнүүдтэ ошожо, ажалшадтай уулзадаг юм. Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэдэнэр үйлэдбэридэ һаад ушаруулдаг, дутуу дундануудые, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые элирүүлдэг, аргатай һаа, зарим асуудалнуудые байра дээрэнь шиидхэдэг гуримтай.

Партиин XXVII съездын һүүлээр совхоз, леспромхозуудта үнгэргэгдэдэг КПСС-эй райкомой үдэр гэһэн ажалшадтай холбоо тогтоохо хүдэлмэриин шэнэ түхэл янза бии болонхой. Урдань иимэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэдэг байбашье, имагтал партийна организацинуудта туһа хүргэлгын үдэр гэжэ тоологдодог һэн. Харин мүнөө тэрэ ондоо гуримтай болонхой. Райкомой үдэрэй үедэ ажалша коллективэй ажабайдалынь олон талаһаа шэнжэлэгдэнэ, түрүү дүй дүршэл элирүүлэгдэнэ, дутуу дундануудые усадхаха талаар хэмжээнүүд хараалагдана, районно эмхи зургаануудай зүгһөө табигдадаг эрилтэнүүд тухай мэдээсэгдэнэ. Тиихэдэ партиин райкомой секретарьнар, аппарадай хүдэлмэрилэгшэд нютагай коммунистнуудтай, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэдэг, хүн зониие хүлеэн абадаг.

Һүүлэй үедэ партиин райкомой үдэр «Георгиевский» совхоздо болоо. Тэндэ ажахын дирекциин, парткомой, профкомой, комсомолой комитедэй хүдэлмэри гүнзэгыгөөр шудалагдаа, дутуу дундануud шэнжэлэгдээ, тэдэниие усадхаха хэмжээнүүд тодорхойлогдоо. Райгүйсэдкомой таһагуудые даагшанар, РАПО-гой мэргэжэлтэд, комсомолой райкомой хүдэлмэрилэгшэд, түб һууринай бусад эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд совхозой ажалшадай, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй асуудалнуудта харюусаа.

Э. БУДАЕВ,
худөө бэшэгшэ.

ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГЫН ЗАМААР

ҺАЛБАРИ БҮХЭНИИЕ — ХАМТЫН ПОДРЯДТА

Партиингаа заабариие бэелүүлэн, манай совхозой ажалшад үйлэдбэридөө түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри ябуулна. Хоёр—гурбан жэлэй урда тээ хамтын подрядта орожо, ажахын тоосоо хэрэглэжэ эхилһэн Түбэй МТФ-гэй һаалишад, эндэхи тугалнуудые боксово аргаар харууһалдаг хүдэлмэришэд, мүн мяхалиг үүлтэрэй малай тугалнуудые эхэтэйнь суг байлгажа түлжүүлдэг 19 гүүртэнүүдэй малшад ажалай һайн үрэ дүнгүүдые туйладаг болоо. Жэшээнь, боксодо байлгагдаһан 18—20 һаратай болоһон залуу мал 350 килограммһаа дээгүүр шэгнүүртэйгээр маханай комбинадта тушаагдана. Эндэ түрүү арга сахигдана, малшадай салин хүлһэниинь дээшэлнэ, алмалта болон арьбалалтын хойноһоо тэмсэл хүн бүхэнэй уялгата хэрэг болонхой.

Ажалаа шэнэ аргаар эрхилдэг малшадай дүй дүршэлые совхозойнгоо бусад һалбаринуудай хүдэлмэришэдтэ ойлгуулга, танилсуулга үргэнөөр эмхидхэгдэнэ. Һая үнгэргэгдэһэн полит-һуралсал, ажалшадай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ хамтын подрядай онсо илгаае, тэрэнэй гол зорилгые олондо ойлгуулха зохисотой эрхэ нүхэсэл асараа, Коммунис ажалай һургуулиин һуралсалай программын ёһоор, ажахымнай бүхы ажалшад бригадна подрядай гурим шудалһан байна. Май һарын хахадһаа хойно гурбан отделенинүүдэй тракторна бригадын коллектив бүхэн хамтын подрядай гуримай ёһоор ажалаа эмхидхэнэ. Юундэ иимэ нобшорол ушарааб? Тайлбарилһуу. Хүйтэн уларилтай, сэбдэг газартай эрхэ байдалтай манай совхоз орооһото ургамалнуудые, мүн овощ таридаггүй гээшэ. Буруулган амисхаалта нажарай сагта ургамалнууд гүйсэд эдээшэжэ үрдидэггүй юм. Тиимэһээ бидэнэр силос болгогдохо холимол ургамалнуудые, мүн зеленко таридаг гээшэбди. Һаяшаг лэ газар элдүүрилжэ эхилэгдэбэ.

Шэнэ аргаар ажалаа эмхидхэхэ тухай асуудал совет зүбшэн хэлсэхын тула профсоюзай хамтын суглаан зарлагдаа һэн. Энээндэ бүхы 47 механизаторнуудай 42-ынь хабаадаһан байна. Совхозой экономист У. Д. Рыгзенова суглаагшадта хамтын подрядай гурим тухай, тоо бүридхэл хэрэглэдэг болон алибаа гаргашын хэмжээн тухай түсэбтэ даабаринуудай яажа ямараар тодорхойлогдодог байһан тухай хөөрэжэ үгэһэн байна. Түлишэ-түрхилгын зүйлнүүдые, запас частьнуудые алмаха, арьбалха, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха тухай асуудалда тэрэ мүн анхаралаа хандуулаа.

Совхозой ахамад агроном С. Ц. Санжиев суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, механизаторнууд хадаа даалгагдаһан газартаа, оньһон техникэдээ, таһалагдаһан хүрэнгэдөө ёһото эзэн байха зэргэтэй гэһэн эрилтэ табиба. Гурбан жэлэй туршада ажалай эмхидхэлэй хамтын подрядай гуримда ороод, ямар зэргээр хүдэлжэ байһан тухай, энэ аргын булюу һайн тала тухай 3-дахи отделениин механизатор Ю. Д. Жагбаев хөөрэһэн байна. Тиихэ зуураа иимэ бригадада дизельнэ түлишэ үгэдэг сүлөөлэгдэмэл запраавщик хэрэггүй гэжэ хэлэбэ. Энэ хэрэгые бригадирта гү, али тоо бүридхэлшэдэ даалгахада болохо. Тиигэжэ ашаггүй гаргашые хорооходо байна бшуу.

Түсэбтэ даабаринуудаа урагшатайгаар, шанар һайнтайгаар дүүргэдэг байхын тула бригадануудай гэшүүн бүхэнэй харюусалгые шангадхаха шухала гэжэ механизатор Д. Ц. Цыренов тэмдэглээ. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд бригадануудые минеральна үтэгжүүлгээр хэрэгтэй сооньгүйсэд хангахын тула зохихо хэмжээ абаха ушартай. Мүн механизаторнуудай ажаһуудал тушаа, ажалһаа сүлөөтэй сагые һонирхолтойгоор, бэедэнь аша туһатайгаар үнгэргэлгэ тушаа асуудал мартагдаха ёһогүй гээшэ. Мэлэ тосхондо дизельнэ түлишэ, мүн бензин хүбаарилжа үгэдэг автоколонн үгы байһаар. Ажахын ахамад инженер А. Б. Дылыков иимэ түхеэрэлгэ ойрын сагта хэжэ саргаха уялгатай. Мүн совхозой түбһөө малшадай байрануудай, поли болон сабшалангай хүрэтэр хэды километртэ шодог байһые тодорхойлжо, хэмжүүрыень гаргажа, тоо бүридхэлшэдтэ, механизаторнуудта соносхоро хада һайн бэлэй гэһэн дурадхал оруулагдаба.

Суглаанда хабаадаһан механизаторнууд хамтын подрядта орожо, ажахы доторой тоосоһоор хүдэлхэ гуримаар тоосодог лохо гэһэн удхатай тогтоол баталан абаа. Бригаданууд даагшадаар Р. Д. Цыренов, Т. Д. Борбоев, Ц. Ч. Жигжитов гэгшэд томилогдобо. Бригада бүхэндэ совет эмхидхэгдэбэ.

Шэнэ гуримаар ажаллаха эхилэгшэдэй урда гол зорилго табигданхай, Тэдэ өөһэдынгөө хүсөөр 10 мянга гаран центнер үбһэ сабшаха, 24,5 мянган центнер зеленко суглуулха, 39 мянган центнер силос ба 3 мянган центнер сенаж дараха гэһэн хэмжээ совхозойнгоо дирекцитэй тохиролсоод байна. Мүн тиихэдэ хэды шэнээн дизельнэ түлишэ, запас частьнуудые алмаха, жэжэ гаргашануудые аргалха, түлэгдэхэ мүнгэнэй фондоо зүбөөр хэрэглэхэ гэһэн зорилгонууд тодорхойлогдобо.

Ажахын механизаторнуудай гадуур адуушадай гурбан бригада, залуу мал харууһалдаг малшад хамтын подрядай гуримда орожо байнхай. Иигэжэ ажахымнай гол һалбаринуудай коллективүүд үйлэдбэриин байдалые шэнэлэн хубилгалгын, хурдадхалгын замда оруулха шухала хүдэлмэриин үндэһэ һуури табижа эхилбэ бшуу.

В. БУДАЕВ,
СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

ХАХАД ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБЫЕ ДҮҮРГЭЭ

Хурамхаанай районой һахалиин совхозой Шаманкын һү һаалиин фермын коллективые коммунист Г. И. Гаськова шадамар бэрхээр хүтэлбэрилнэ. Һү һаалиин фермэнүүдэй Бүхэроссин конкурсдо фермын коллектив хэдэн дахин хабаадажа, илагшадай тоодо оролсоо юм. Жэшээлхэдэ, Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойн баярта арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые энэ коллектив бэелүүлээ һэн. Нёдондо жэлэйнгээ дүнгөөр олгогдоһон 900 түхэриг мүнгэн шангаа фермынхид Эб найрамдалай жасада дамжуулһан юм.

1985 оной декабрь һараһаа ажахын тоосоондо гүйсэд дүүрэнээр энэ коллектив оронхой. Малай тэжээл, түлишэ гамтайгаар гаргашалха, алмаха, автотранспорт зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ һаалишад оролдоно.

Энэ жэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тус фермын коллектив дахин шалгарба. КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ габшагай долоон декадада (арбан хоногто) эдэбхитэйгээр хабаадажа, КПСС-эй райкомой болон райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотада, мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Түрэл партиингаа XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө энэ коллектив социалис мүрысөөндэ хам ороод, амжалтатайгаар ажаллана. Мүнөө үедэ үдэр бүхэндэ 30 центнер һүн эндэ һаагдана. Һүнэй шанар һайн. Жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө мянган килограммһаа дээшэ һү түрүү һаалишад В. М. Меньшикова, Н. М. Тихонова, Г. И. Степанова, А. А. Молчанова гэгшэд һаагаа.

1705 центнер һү һааха гэһэн хахад жэлэйнгээ түсэбые байгша оной майн 18-да 1710 центнертэ хүргэһэн байна. Саашадаашье амжалтаяа арьбадхан, абаһан социалис уялгаяа бэелүүлхэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ хабаадаха энэ коллектив дүүрэн арга боломжотой.

Э. УПХАНОВА,
М. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумэй багша.

ШАДАБАРИ... АШААР...

Кабанскын районой ...лай туршалга-үйлэдбэриин ажахын түрүү мал адуулагша Константин Григорьевич Кар... нэгэдэхи кварталай ... дүүргэлтэдэ ехэхэн хубита оруулһан байха юм. Тэрэ ... харууһалдаг гүүртын ... гуудые гүрэндэ тушаа... толгой бүриинь шэгнүүр ... да зэргээр 370 килограмм ... хүрөө.

Мүнөө нүхэр Карн... даадаг коллективтэ Д... рохов, Г. К. Ананин, ... Бурлаков гэгшэд хүдэлнэ ... эбтэй зэтэй бригадын ... хабарай эдэ үдэрнүүдтэ ... рууһалжа ябаһан мал... толгой бүриин шэгнүүрые ... хэдэ 800—900 граммаар ... нэ.

Энэ ажахын бусадшье ... шад бага бэшэ шэгнүүр ... абана. Тэдэнэр булта бү... юзна социалис мүрысөөндэ ... эршэмтэйгээр хабаадана.

Д. ДАГБА...

Азербайджанай ССР... һуудалда хэрэглэгдэдэг кондиционернүүдые үйлэдбэрилдэг Баку хотын заводой ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... кондиционернүүдые ... рилдэг бүлэг залуу хүдэлмэришэд.

ТАСС-ай фотохроника.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ЭРДЭМТЭД-ЛЕКТОРНУУДЫЕ ОЛООР ХАБААДУУЛХА

Түрэл Коммунис партиингаа XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые арад зоной дунда тайлбарилан ойлгуулха, тус съездын һүүлээршье КПСС-эй Центральна Комитедэй ябуулжа байһан хүдэлмэриин, ажабайдалдамнай боложо байһан асари ехэ хубилалтануудай гүн удхые гүнзэгыгөөр элирхэйлэн харуулха гээшэ «Знание» бүлгэмэй түбхын түрүүшын уялгата хэрэг болоно. Энэ талаар «Знание» бүлгэмэй манай республиканска эмхиин правлени эмхидхэлэй, бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Лекционно-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, лекторнуудэй кадрнуудые бэлдэхэ, мүн научно-методическа хүдэлмэридэнь Улаан-Үдын дүрбэн дээдэ һургуулиин, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай, эрдэм-шэнжэлгын бусад эмхи зургаанууdай багшанар, профессорнүүд болон эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд тон ехэ туһа хүргэдэг гээшэ.

Мүнөө үедэ «Знание» бүлгэмэй республиканска эмхидэ дээдэ һургуулинуудай 915 багшанар, 357 эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно. Тэдэнэй 46-ниинь эрдэмэй докторнууд, 671-ниинь эрдэмэй кандидадууд юм. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр харабал, тэдэнэр «Знание» бүлгэмэй зуувршалгаар уншагдажа, бүридхэлдэ абтаһан лекцинүүдэй 21 процентые уншаһан байха юм.

Дээдэ һургуулинуудай 60 гаран эрдэмтэд болон багшанар «Знание» бүлгэмэй республиканска, городой болон районуудай эмхинүүдэй тушаалтадай зэргэдэ һунгагданхай. Тэдэнэрэй хабаадалгатайгаар республикын, районой шатын лекторнуудэй 180 семинар үнгэргэгдэһэн байна.

Дээдэ һургуулинуудта эмхидхэгдэһэн «Знание» бүлгэмэй эхин эмхинүүд промышленна предприятинуудта лекторнүүдые бүлэг бүлэгөөр эльгээдэг (БГПИ, БСХИ, ВСТИ), мүн хүдэлмэришэн залуушуулда зорюулагдаһан лектори эмхидхэһэн (ВСТИ), атеизмын тусхай асуудалаар лектори үнгэргэһэн (Ниитын эрдэмэй институт) байха юм. Энэнь ехэл һайшаалтай.

Гэхэтэй хамта дээдэ һургуулинуудай ректорадууд болон парткомууд «Знание» бүлгэмэй эхин эмхинүүдтэй хамта лекционно хүдэлмэриие үргэн дэлисэтэйгээр, ашаг үрэ ехэтэйгээр ябуулха хэрэгтэ багшанар болон эрдэмтэдые эдэбхитэйгээр үшөөл хабаадуулха шаардагдана гэжэ тэмдэглэлэй. Тодорхойлон хэлэбэл, ажалай коллективүүдтэ, лекционно пропагандын эдэбхитэйгээр уда лекцинүүдые уншаха хэрэгтэ бүхы багшанар, эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаанай эрдэмтэд хабаадуулагдагүй. Жэшээнь, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институдай 65 научна хүдэлмэрилэгшэдэй оройдоол 15—18 хүниинь лекционно хүдэлмэридэ хабаададаг байна. Зүүн-Сибириин соёлой институдай багшанар болон эрдэмтэдэй хахадынь, худөө ажахын институдай 59 процентынь «Знание» бүлгэмэй гэшүүд абтаһан.

Хахад шэнжэлэн мэдэгдэһэн үйлэдбэриин промышленна предприятинуудташье, худөө нютагуудташье «Знание» бүлгэмэй путёвкоор хэдыхэн лэ эдэбхитэд хододоо ошодог байха юм. Бусадынь лекционно хүдэлмэридэ хабаададаггүй, тиимэ даабари парткомой зүгһөө абаашье һаа, элдэб шалтагаан урдаа барлаад гарадаггүй. Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ худөө нютагта лекци уншахаар хараалагдаһан 43 хүнһөө оройдоол 11-ниинь худөө гараһан байна. Дүрбэн дээдэ һургуулиин багшанарай тэн хахадынь энэ хэрэгтэ хабаадаагүй. Тодорхойлон хэлэбэл, доцентнүүд В. П. Баиров, П. Ш. Федоров, К. Г. Дондоков, А. П. Попов, кафедрые даагша К. А. Васильев, ахалагша багшанар Д. Б. Мушанов, А. И. Шаповалов, В. М. Гуцин, Л. Г. Орлов, В. Б. Матханов, О. А. Русинова болон бусад элдэб шалтагаанаар худөө нютагуудта гарангүй, түсэблэгдэһэн лекцинүүд уншагдаагүй үлэшэһэн байна. Энэ талаар Зүүн-Сибириин технологическа институдай мяха-һүнэй, механическа инженерно-экономическа, технологическа факультедүүдэй, худөө ажахын институдай — оньһожоруулгын, багшанарай институдай — биологи — химиин, физико-математикын факультедүүдэй багшанар худөө гараха дурагүй, лекционно хүдэлмэридэ хойрогоор хандадаг байха юм. Тиихэдэ сэрэгэй болон физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багшанар энэ шухала хэрэгтэ хабаадаагүй.

Мүн СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай экономическа шэнжэлгын таһагай, Геологиин институдай хүдэлмэрилэгшэд, искусство шэнжэлэгшэд худөө нютагуудта хүлеэгдэһээр үнинэй.

Д. ДАШИЕВ,
«Знание» бүлгэмэй республиканска эмхиин референт.

СОВЕТ ОРОН ДОТОР

ЭЛЕКТРОНИКО ТУҺАЛНА

Үйлэдбэридэ саг соонь заһабари оруулжа, бензинэй шанарые дээшэлүүлхэдэнь, Мажейскэ нефть буйлуулгын заводой мэргэжэлтэдтэ электронико туһална. Микрокомпьютер аар хангагдаһан автомат хронограф эндэ тодхогдонхой. Московско, Рязанска конструкторска бюрогой һалбариин мэргэжэлтэдэй туһаламжаар тодхоогдоһон аппарат технологиин процессүүдэй шухала параметрнүүд тухай саг үргэлжэ мэдээсэжэ шадаха.

Урдандаа түбэй лаборатори халаанай туршада ганса нэгэ дахин мэдээ үгэдэг һэн. Тэрээнһээ боложо, түлишын шанар доошолдог байгаа. Харин мүнөө операторнууд дисплейн экранһаа хэрэгтэй сагтаа мэдээнүүдые абажа, үйлэдбэридэ заһабари оруулха аргатай болобо. Экономистнуудай ... ложо үзэлэнэй ёһоор, ... тронно лаборант жэлэй ... шада 260 мянган түхэриг ... малта үгэхэ байна.

АЛДАҺАНАА ХҮСЭЛДҮҮЛ...

НЕРЮНГРИ (Якадай А...) Жэлэй эхинһээ хойшо БАМ-ай түмэр замшад Н... риһээ түсэбһөө гадуур ... мянган тонно нүүрһэ ... байна. Мүнөө үедэ ... 600-гаад шахуу вагон нүүрһэ ... дээр ашаалагдана. Зүүн ... риин болон Апас-Дурна... рай промышленна предприя... нүүдтэ нүүрһэн графигһаа ... шалан хүргэгдэнэ.

Харин бүри һая болотор ... ондоо байдалтай байгаа ... тавуудай саг болзортоо ... гүй дээрэһээ түлишэ зө... лаар түрүүшын гурбан ... даабари дүүргэгдээгүй һэн ... бэй хэблэлэй хуудаһан ... зэмэтэй хүнүүд шангаар ... жэлэгдээ. Түмэр замай ... мэрилэгшэд энээнһээ ... һургаал абажа, алдаһан ... сэлдүүлжэ эхилээ һэн.

Мүнөө эндэ нёдондоо ... үри шэрхие хүсэлдүүлх... лаар хүдэлнэ. Тэрэнь ... лион тонно болоно, Б... Тындын отделениин ... Беркакит станциин, кол... вууд КПСС-эй XXVII съе... шиидхэбэринүүдые бэел... зуураа, сүүдхэ бүри 60... үсөөн бэшэ вагон үгэж... ха уялга абанхай. Энэнь ... байһанһаань 100—150 ваг... олон.

...АГАЙ ДЭЭДЫН ЗУРГААНУУДТА

...МИССИНУУД ДУРАДХАБА

депутадуудые нэн түрүүн hонирхуулhан байба.

Эдэ училищинуудта ниитэ нэгэн политическэ үзэр, тематическэ политинформацинууд үнгэргэгдэдэг, hургагшад уран hайханай коллективүүдтэ хүдэлмэрилдэг, спортивна мүрысөөнүүдтэ хабаададаг гэжэ элидхэлшэд хэлэhэн байна. Гэхэтэй хамта залуу хүниие Эхэ орондоо дуратайгаар, үндэр соёл болбосоролтойгоор хүмүүжүүлхын тула эдэ дурдагдаhан хэмжээ ябуулганууд арай бага гэжэ тэмдэглэгдээ.

Сэг үргэлжын комиссиин заседани дээрэ депутадууд П. В. Бахаев, Л. Я. Похосоев, хүдөө ажахын институдай доцент К. С. Танганова болон бусад үгэ хэлэхэдээ, Улаан-Үдын мэргэжэл олгодог училищинуудта ябуулагдадаг политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангаар шүүмжэлбэ. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдhээ үндэhэлэн hургагшадай дунда ябуулха хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин зорилгонууд үшөө тодорхойлогдоогүй байна гэжэ заагдаа. 1-дэхи, 10-дахи, 13-дахи, 15-дахи училищинуудта класстай гадуур ябуулагдадаг хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ, хамтын байранууд хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бодомжотойгоор ябуулагдана гэхын аргагүй.

Училищинуудай мастернууд, хүмүүжүүлэгшэд, олониитын эмхинүүд hургагшадайнга сүлөө сагаа ашаг туhатайгаар хэрэглэхын түлөө оролдоногүй. Субботын ба амаралтын үдэрнүүдэй хэмжээ ябуулганууд үсөөн. Багшанарай коллективүүд зохёохы ажалтанай холбоонуудтай, мэргэжэлтэ театрнуудтай нягта холбоо байгуулнагүй. Юрэнхы эрдэмэй hургуулинууд базова предприятинуудтайгаа хамтын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнэгүй, интернациональна хүмүүжүүлгэ hайнаар үшөө табигдаагүй.

Мэргэжэл олгодог училищинуудта спортивна хүдэлмэри хойшо хэрэглэгдэнэ. Спортивна залнууд, стадионууд дутагдана.

Эдэ ёбхы дутагдалнуудhаа уламжалан, тэдэ училищинуудай hургагшадай зүгhөө хулиган ябадал гаргаха, хуули эбдэхэ ушарнууд олон үзэгдэнэ. Архи уухадаа 66 hурагша байгша оной нэгэдэхи кварталда баригдаhан байна.

Профессионально-техническэ hургуулиин правлени, эдэ бүхы дутагдалнуудые эбсэхэ талаар хэмжээ абаха гэжэ комиссиин заседанида тэмдэглэгдээ.

Дутагдалнуудаа усадхаха, бүхы хүдэлмэрэ КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй хэмжээндэ эмхидхэхые республикын профессионально-техническэ управлениие Верховно Соведэй сэг үргэлжын комисси дурадхаба.

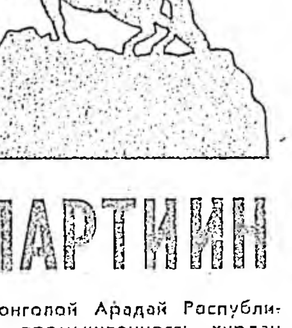
* * *

Тэрэшэлэн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Байгаали хамгаалха, байгаалиин баялигуудые ашаглахые хэрэглэхэ талаар сэг үргэлжын комиссиин заседани боложо, «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй предприятинуудай автомобильнуудhаа гаралтай газар агаар бузарладаг байдал тухай асуудал хэлэлсэбэ. Автотранспортна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд Е. М. Астон, Г. А. Кожан, Н. Е. Соловьев, А. П. Ковальков гэгшэд заседани дээрэ тооцоо бэлэй.

Зүбшэн хэлэлсэгдэhэн асуудалаар Верховно Соведэй комиссиин зохихо шиидхэбэри баталан абаба, дутагдалнуудаа усадхахые автотранспортна предприятинуудай спортна... «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ уялгаба.

С. ДОРЖИЕВ.

МНРП-гэй XIX СЪЕЗДЭ

ра баригданхай. Монголой эрдэмтэд нарибтар болон нарин ноохотой хонидой, ехэ хөөбэри үгэдэг ямаадай, мяхалиг үхэр малай үүлтэрнүүдые бии болгоо. Малай тэжээл бэлэдхэхэ, зөөхэ, худаг малтаха, мүн энэ hалбариин бусад мүнөөнэй оньhон техникэ, машина түхеэрэлгэнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

МНРП-гэй болон арадай гүрэнэй үндэhэ hуурие табигша Д. Сүхэ-Баатар партиин аграрна политикын эхиндэ байhан юм. Революциин hүүлээр уданшьегүй Монголой үргэн нэлэнхы дэбисхэр дээрэ хүдөө ажахын ургамалнуудые шэнжэлхын тула В. Е. Писарев, В. П. Кузьмин болон бусад шэнжэлэгшэд Совет Россиhаа уригдажа ерээ hэн. Ган гасуурта, хүйтэндэ тэсэмгэй шэниисын, ешмээнэй, урда тээнь мэдээжэ бэшэ байhан обёосой сортнууд бии болгогдоо.

ПАРТИИН АГРАРНА ПОЛИТИКА

Монголой Арадай Республикада промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэhөө гадна, экономикын аграрна сектор, нэн түрүүн мал ажал үргэн дэлисэ абажа байна. Имагтал мал ажалые хүгжөөлгэ Монгол орондо промышленностиие hалбаруулха шухала үндэhэ hуури табиба.

Революциин урда тээ Монгол гээгдэнги феодальна орон байгаа. Эндэ мал ажалhаа бэшэ арадай ажахын бусад ямаршье hалбари үгы hэн. Ороной хүн зон мал ажал эрхилжэ, үдэр бүриингөө эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг байгаа бшуу. Революциин hүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ орон доторхи байдал эрид хубилаа hэн. Хэрбээ революциин урда тээхи зуун жэлэй хугасаа соо арад түмэнэй адууhа малай тоо толгой хубилдаггүй байhан hаа, революциин демократическа шатада хоёр дахин олошороо.

Хорёод онуудта хүдөө нютагуудта хамтын ажал байгуулагдажа эхилээ hэн. Малшадай hайн дураараа хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдтэ ороходонь лэ 50-яад онуудай hүүл багта хүдөө ажахые социалис ёhоор шэнэдхэн хубилгалга түгэсхэгдэhэн байгаа. Тиигэжэ МНРП үмсын ажалтай малшадые социалис ёhоор хамтаруулха эгээл орёо хүшэр зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэhэн юм.

МНР-тэ ленинскэ кооперативна түсэбые бэелүүлгэ хүдөө нютагые шэнэдхэн хубилгаха хараа түсэбые нээhэн байгаа. Энээнэй ашаар мал ажал шэнэ шатада гаргагдаа hэн. Мүнөө орон дотор гол түлэб 255 хүдөө ажахын нэгэдэл (кооператив) мал ажалые хүгжөөнэ. Тэдэнэй туд бүхэниинь дунда зэргээр 70 мянган толгой адууhа малтай юм. Тэдэнэр национальна доходой горитой хубиень үйлэдбэрилнэ.

Эрдэм-техникын туйлалтануудые нэбтэрүүлhэнэй ашаар мал ажал мүнөө хүшэр бэрхэшээлтэй сагай уларилhаа ехээр дулдыдахаяа болинхой. Тэжээлэй олон арбаад томо ехэ ажахы хүдэлнэ, холимог тэжээлэй хүсэтэ промышленность байгуулагдаа. Бэлшээриин 70 гаран процентнь уhалагданхай. Хонидые болон эбэртэ бодо мал байлгаха 60 мянга гаран байра баригданхай.

Монгол орондо түрүүшын госхоз 1922 ондо Сэлэнгэ аймагай үрэжэлтэ газар дээрэ эмхидхэгдэн байгуулагдаа hэн. Газар тариалан элдүүрилгын урданай онол аргын бии байhан Ховдос нютагта ондоо ажахы бии болобо. Ниитын зөөриин үндэhөөр тараанай ажахые хүгжөөлгэдэ тэдэнэр ехэ түлхисэ үгэжэ, газар тарялангые элдүүрилгэдэ ажахые социалис ёhоор эрхилэлгын бүлюу байhые малшадта харуулhан байгаа.

Газар тарялан элдүүрилгэ хадаа ороной экономико бэхижүүлхэ үндэhэн шухала зорилгонуудай нэгэнинь болоно гэhэн тогтоол МНРП-гэй Центральна Комитет 1959 ондо абаа hэн. Монголой шэнэ газар элдүүрилэгшэд олон зуун жэлдэ үрмэдэhэ ногоогоор хушаатай байhан нэлэнхы талые элдүүрилжэ, арбай тарья ургуулhан байгаа. Шэнэ газар элдүүрилгын түрүүшын гурбан жэлэй туршада Советскэ Союзай 2500 трактор, 550 комбайн болон 3000 автомашина эльгээhэнэй ашаар эдэ бүгэдэ бэелүүлэгдээ hэн.

Үргэн ехэ аграрна зорилгонуудые бэелүүлhэнэй ашаар 1980 ондо МНР-тэ тариалангай талмай 1 миллион гектарта хүргэгдэhэн байгаа. Саашанхи жэлнүүдтэнь бүри үргэн ехэ хэмжээнэй газар хүдөө ажахын элдүүридэ табигдаба. Мүнөө олохон хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй тариан ажал эрхилээшье hаань, гол түлэб госхозууд тарья, хартаабха болон овощ ехээр ургуулжа хурьядаг юм. Нэгэ госхоздо дунда зэргээр 20 мянган гектарай тариалан, 30 мянган толгой үхэр мал даалгагданхай. Эдэ гүрэнэй ажахынууд оньhон техникээр hайса хангагданхай, тусхайлбал, эндэ тарья үйлэдбэрилгэ гүйсэд оньhожоруулагданхай, 12 мянган малшад мэргэжэл шадабари ехэтэй механизаторнууд болонхой.

Мүнөө Монголой хүдөө ажахы үйлэдбэриин ехэ хүсэтэй юм. Имагтал түсэбтэ долоодохи табан жэлэй үедэ (1981—1985 онууд) энэ hалбарида 3 миллиардhаа дээшэ түгрик hомологдоhон байгаа. Энээнэй ашаар урдахи табан жэлэйхитэй сасуулбал, гол фонднууд 1,4 дахин ургаа. Ажахынууд 5,9 мянган трактор, тарья хурьядаг 1,5 мянган комбайн болон хүдөө ажахын бусад олон техникэ абаба.

Мүнөө үедэ МНР-тэ — 2 миллион шахуу хүн зонтой орондо жэлдээ дунда зэргээр 476 мянган тонно мяхан үйлэдбэрилэгдэнэ, 630 мянган тонно тариан хурьягдана. Өөhэдынгөө үйлэдбэрилhэн эдеэ хоолой зүйлнүүдээр оронойнгоо арад түмэниие хангаха гээшэ хүгжэлтын социалис замда ороной туйлаhан эгээл шухала амжалтануудай нэгэниинь болоно. Тэрээнhээ гадна, МНР эдеэ хоолой зүйлнүүдые газаашань ехээр гаргажа худалдадаг юм.

Промышленностьтай хүдөө ажахын холбоон нарижуулан hайжаруулагдажа байна. Энэ түсэбтэ табан жэлдэ (1986—1990 онууд) Эсэгэ ороной хүнгэн промышленность мал ажалай түүхэй эд гүйсэд буйлуулан болбосоруулха юм. Мяха промышленна аргаар болбосоруулгын хэмжээн нилээд үргэдхэгдэхэ, талха татадаг предприятинууд олошоруулагдаха. Зарим агропромышленна комплекснуудай үндэhэ hууриин табигдаха байhаниинь илангаяа шухала.

МНРП-гэй ЦК-гай арбадахи Пленум дээрэ (1985 он) 2000 он хүрэтэрхи үедэ МНР-эй хүдөө ажахын хүгжөөлгын, ороной хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые hайжаруулгын тусхай зорилготой программа баталагдан абтаhан байгаа. Һалбариин зорилгонууд түсэбтэ наймадахи табан жэлдэ МНР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо хараалагданхай. Эдэ бүгэдын ашаар, урда табан жэлэйхитэй сасуулбал, hалбариин продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээн 18—20 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Хүдөө нютагые электрын элшэ хүсөөр хангаха үргэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ юм. Табан жэлэй хугасаа соо хүдөө ажахыда 55 мянган дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэд, залуу хүдэлмэришэд ажаллахаяа ерэхэ байна.

Сүрэнхорын Содномдорж,
МНР-эй хүдөө ажахын министр.

Улаан-Баатар,
(МОНЦАМЭ — АПН).

ГЭҺЭН БУЛТААРАА

шүүлэй, мүн багашуулай) кружогуудай хатаршад тоосоото концертнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Эгээл ехэ дүй дүршэлтэй, соёлой байшангай директор Коноваловай хүтэлбэрилдэг техническэ кружок олон жэлдэ үхибүүдэй дурые буляанхай. ВЛКСМ-эй ЦК-гай агитпоездын уряалаар «Камертон» ансамблиин бүлэг (5 хүн — Сантышев, аха дүү Очировууд, Вставский, Корнаков, Коновалов гэгшэд) Тюмениин ажалшадые март hара соо концерт, наадаараа hонирхуулаа юм. Энэ харюусалгата даабаридаа ансамблиин гэшүүд ехэ эрилтэтэйгээр хандаа, олон шэнэ дуунуудые сээжэлдээ.

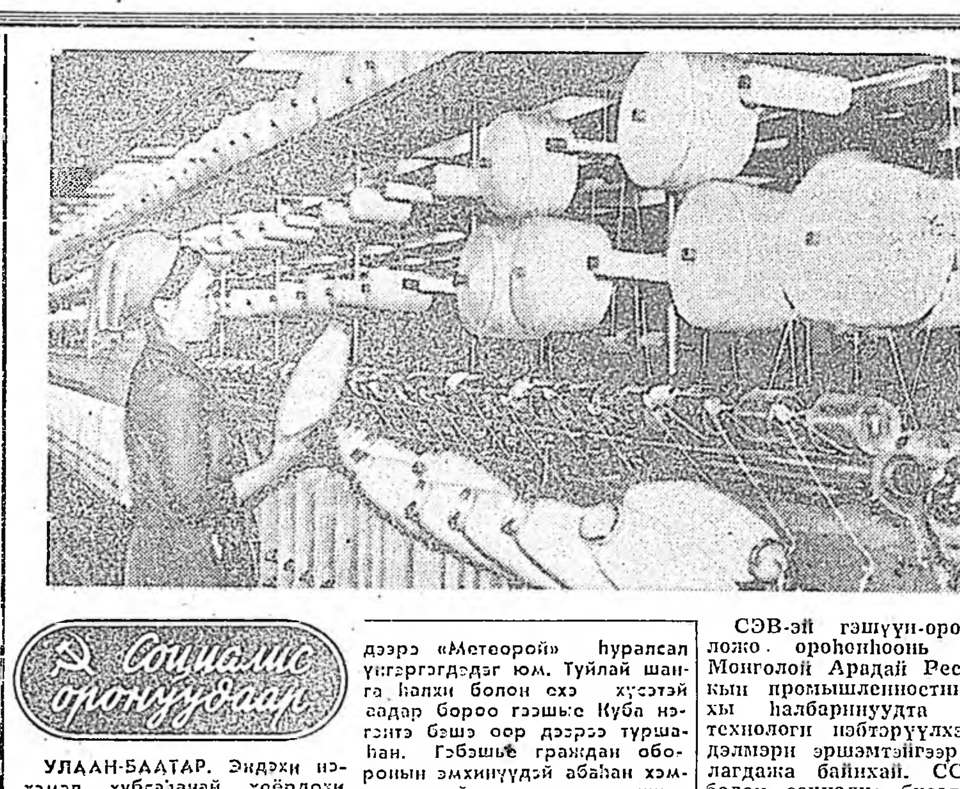
Байшандамнай архидалгатай тэмсэдэг «Залуу наhан» гэhэн, мүн «Ая ганга» гэhэн литературна, «Иван-да-Марья» гэhэн залуу бүлын, мүн шатарай клубууд байгуулагданхай. Тиихэдэ үхибүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ үүргэтэй «Не унывай-ка», «Почемучка», «Хүхюун нотонууд» гэhэн клубуудай ба бусад нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэридэ hургуулиин hурагшад, сад-яслиин хүүгэд тон дуратайгаар хабаадана.

—Үбэлжэлгын үедэ малшадые комплексноор хангаха талаар юун хэгдэнэб! Танай хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон гү!

— Долоон хоногой четверг бүхэндэ районой комплексно бригада малшадые хангаха зорилготой гарана. КПСС-эй райкомой батлаhан тусхай графигай ёhоор хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые хангаха гэжэ оролдоно. Районой соёлой агитбригадые Данилова амжалтатайгаар хүтэлбэрилнэ. Агитбригадатай хамта ажаhуудал хангалгын албанай, больницын хүдэлмэрилэгшэд ябалсана.

Соёлой-спортивна комплекснууд—мүнөө үе сагай эрилтэ мүн. Тиимэhээ хамтаараа бэелүүлhэн хүдэлмэриин үрэ дүн ехэ аша туhатай. Соёлой байшандамнай мэргэжэлтэд дуталдаhаар. Хамтадаа 7 хүн хүдэлхэ аад, миин 4 хүн ажаллана. Тиихэдэ «Кругозор» гэhэн киноклубай хүдэлмэридэ хэрэгтэй фильмэнүүдээр Кинопрокадай республиканска конторо гүйсэд hайнаар хангана-гүй гэжэ тэмдэглэхээр. Тэрэшэлэн районой түбтэ hайн стадион, спортзалнууд үгы.

Тиимэhээ саашадаашье кадрнуудай асуудал шиидхэхэ, соёлой-спортивна хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, тус комплексын эмхи зургаануудай харюусалгые шангадхаха шухала. Партиин XXVII съезд дээрэ хүн зоной сүлөөтэй сагаа hонирхолтойгоор, аша үрэтэйгөөр үнгэргэхэ, тэдэнэй бэлиг шадабариие хүгжөөхэ хүдэлмэридэ соёлой-спортивна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй бэелүүлхэ уялга ехэ гэжэ тэмдэглэгдээ бэлэй. Тиимэhээ энэ харюусалгаяа мэдэрэн, «бидэ гэhэн бултаараа» гэhэн оньhон үгын удхые дэмжэн, хүн бүхэн өөр өөрынгөө ажалые гүйсэд hайнаар бэелүүлхэ зэргэтэй болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Улаан-Баатарай ээрэлгын фабрикын нэгэ цех соо».

ТАСС-ай фото.

Социалис оронуудаар

УЛААН-БААТАР. Эндэхи нэхэмэл хубсаhанай хоёрдохи фабрика «Майн 1-нэй нэрэмжэтэ фабрика» гэжэ нэрлэгдэдэг болоо. Ажалшадай hаналаа нэгэдэлгын hайндэрэй зуун жэлэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ ехэ амжалтануудые туйлаhанай түлөө предприяти энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

Үйлэдбэриин журам нарииваар сахижа, мүнөөнэй технологи болон хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлhэнэй ашаар фабрикын коллектив хараалhан зорилгодоо хүрэжэ шадаа. Ажалай эмхидхэлые hайжаруулгада, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай мэргэжэлые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаhан байгаа. Советскэ Союзай, ГДР-эй болон Чехословакиин дээдэ ба тусхай дунда hургуулинууд предприятиин ажалшадта энэ хэрэгтэнь эдэбхитэй туhаламжа үзүүлhэн байна.

Советскэ Союзай туhаламжаар баригдаhан Улаан-Баатарай фабрика 1 миллионhоо дээшэ нэхэмэл зүйлнүүдые жэлдээ үйлэдбэрилдэг байха юм. Фабрикын продукци гадаадын оронуудта худалдаанда эльгээгдэдэг. Абаhан үндэр нэрэ зэргээ харюулхын тула фабрикын коллектив бүхы хүсэ шадалаа эсүүлхэ юм,— гэжэ предприятиин директор А. Зума тэмдэглэбэ.

ГАВАНА. Хүн зониие болон экономическа барилгануудые шанга хүсэтэй hалхиhаа, үерhөө абарха онол аргануудые шалгаха зорилгоор Кубын бүхы провинцинуудта граждан обороны хүсэнүүдэй жэл бүри үнгэргэгдэдэг «Метеоро-76» гэжэ тусхай hуралсал үнгэрбэ. Промышленна предприятинууд, засагай нютагай болон түбэй органууд, республикын революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министерство тэрээндэ хабаадалсаа. Заводуудые, фабриканууд болон хүдөө ажахын тарялангуудые үерhөө абарха талаар хэмжээнүүд туршагдаа.

Июнь hарада эхилдэг циклонуудай хаhын урда тээ арал дээрэ «Метеорой» hуралсал үнгэргэгдэдэг юм. Туйлай шанга hалхи болон ехэ хүсэтэй аадар бороо гээшые Куба нэгэнтэ бэшэ оор дээрээ туршаhан. Гэбэшье граждан обороны эмхинүүдэй абаhан хэмжээнүүдэй ашаар тэрэ хүшэр үдэрнүүдтэ абаралгын болон хүнүүдые нүүлгын хүдэлмэри саг соогоо үнгэргэгдэhэн байгаа.

ПХЕНЬЯН. КНДР-эй барайгарай полинууд дээрэ ороной эдеэ хоолой гол ургамалай рассада hуулгажа эхилэнхэй. Таряашад энэ хүдэлмэридэ hайнаар бэлдэhэн байгаа. Юрэ бусын хүйтэн хабарай эрхэ байдалда тэдэнэр хүдэлнэ. Ажахынуудта техникэ эртээнhээ заhагдажа, бэлэн болгогдоhон, барайгарай hайн рассада ургуулгада ехэ анхарал хандуулhан байна.

Машинануудай туhаламжаар эдэ хүдэлмэриин дүүргэгдэхэ талмайнууд мүнөө жэлдэ hуугүй үргэдхэгдэнэ. Рассада hуулгаха агрегадууд нёдондо жэлэй энэ үеынхиhөө 40 процентээр олоор хүдөө нютагуудта эльгээгдэнхэй.

ПРАГА. Жэл бүри 17 миллион шахуу аяншалагшад Чехословаки ерэжэ харадаг юм. Энэнь ороной булта хүн зоной тооhоо 2 миллионоор олон. Чехословакиин түмэр замууд айлшадые зөөхэ талаар шухала үүргэ дүүргэдэг.

ЧССР-эй түмэр замуудта пассажирнуудые жэншэдгүй hайнаар хангаха зорилгоор «Интерэкспрессэй» поезднуудай ябаха шэнэ расписани июниин 1-hээ оруулагдаха байна. Тэдэнэр социалис гүрэнүүдэй ниислэл хотонуудые холбохо юм. Жэшээнь, Прага — Варшава, Берлин — Прага — Будапешт, Прага — Берлин гэhэн маршрудаар экспрессүүд ябаха.

Уласхоорондын экспрессүүдэй ябаха шэнэ графигай ёhоор Прага — Москва хоёрой хоорондо ябаха поезднуудай тоо баhал олошорхо. Жэшээнь, «Влтава» гэжэ экспресс (Прага — Москва) зунай аяншалгын үедэ неделидээ гурбан дахин замда гарадаг байха юм.

ЧССР-эй түмэр замууд дээр пассажирнуудые хангалгын шанарые дээшэлүүлхэ гээшэ наймадахи түсэбтэ табан жэлэй зорилго болоно.

СЭВ-эй гэшүүн-орон болоходо ороhонhоонь хойшо Монголой Арадай Республикын промышленностиин бүхы hалбаринуудта түрүү технологи нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байнхай. СССР-эй болон социалис бусад оронуудай мэргэжэлтэд, инженернүүд энэ хэрэгтэ аха дүүгэй туhаламжа үзүүлдэг гээшэ. Жэшээ болгон республикын ниислэл Улаан-Баатарай ээрэлгын фабрика абажа харая. Эндэ СССР-hээ, ЧССР-hээ болон ГДР-hээ ерэhэн хүсэтэ, үйлэдбэрилхы арга боломжоороо ехэ шэнэ станогууд олоор тодхогдонхой. Тэрэнэй ашаар мүнөө эндэ жэлдээ 5 мянга шахуу тонно утаhан үйлэдбэрилэгдэнэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ДЕНИС ХИЛИИН ХӨӨРӨӨН

БЕРЛИН. Президент Рейганэй «өөhэдыгөө хамгаалха стратегическэ үүсхэлэй» уласхоорондын түгниүүрилые hуларуулха, буу зэбсэгүүдые хурьяаха замда хэгдэжэ байhан алхамуудта яашье таарахагүй байhаниинь ойлгосотой гэжэ Англиин лейборис партиин «hүүдэртэ кабинедэй» (гадаадын хэрэгүүд ба харилсаанай асуудалнууд) болон Британиин парламентын общинануудай палатын гэшүүн Денис Хили «Берлинер цайтунг» газетын Лондондо байдаг корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

«Өөhэдыгөө хамгаалха стратегическэ үүсхэл» гэдэг программаяа США-гай бэелүүлгэ Советскэ Союзые ракетно-ядерна зэбсэгүүдээ улам үргэдхэхыень баадхахадаа болохо байна гэжэ Англиин элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулагша тэмдэглээ. Иигэжэ буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ дайнай аюулые улам дэбэргэхэ байна бшуу.

МЭДҮҮЛГЭ ТОЛИЛУУЛБА

ВАШИНГТОН. «Эхэнэрнүүд, эб найрамдалай түлөө тэмсэгты» гэдэг американ ниитын эмхи мэдүүлгэ толилуулхада, ядерна туршалгануудые болюулхын түлөө ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадахыень Эсэгэ оронойнгоо бүхы хүнүүдые уряалба. «Ядерна туршалгануудые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хорихо тухай хөөрэлдөөнүүдые амжалтатайгаар хэхын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэhэн совет шухала үүсхэлнүүдые тоонгүй, Сагаан байшан ядерна тэhэлэлгэнүүдээ үргэлжэлүүлhээр», — гэжэ документ дотор хэлэгдэнэ. Тиихэтээ хамта американ захиргаан шэнэ ядерна буу зэбсэгүүдые зохёон бүтээхэ хүдэлмэреэ улам үргэдхэжэ байнхай. Мүнөө үедэ США-да 20 шэнэ ядерна боеголовконууд үйлэдбэрилэгдэнэ. 1987 оной финансын жэлэй бюджедтэ энэ захиргаанай Невада штадтахи ядерна полигон дээрэхи түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые hэльбэн шэнэлэлгэдэ 1.9 миллиард доллар эриhэн ушарынь ядерна буу зэбсэгүүдые улам үргэнөөр үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэлэнтэй байhыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ХЁМОРОО ЗҮРИШЭЛДӨӨН

ТОКИО. Япон-американ худалдаа наймаанай хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата Японой Гадаадын худалдаа наймаанай ба промышленностиин министерствэдэ эхилбэ. Тус албанай хүтэлбэрилэгшэ Митио Ватанабэ, худалдаа наймаанай хөөрэлдөөнүүдтэ США-гай түлөөлэгшэ Клейток Йиттер хөөрэлдөө хэнэ. Полупроводнигуудые худалдаха талаар хоёр ороной хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнүүдые hуларуулха hэдэлгэ гаргахые тэдэнэр оролдохо юм.

Һүүлэй үедэ Япон энэ продукцяар США-гай дэлгүүрые дүүргээ. Тиигэжэ электронно-тоолон тодорхойлолгын техникэдэ шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээдэг американ олохон компанинууд хүндэ хүшэр байдалда оробо. Алас-Дурна зүгэйхидэй зүгhөө шангахан сохилто абахадаа, тэдэнэр хардаха гүрдэхэ hэдэлгэ гаргана.

КОНТАДОРСКО БҮЛЭГЭЙ ҮҮСХЭЛНҮҮДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

ЭСКИПУЛАС (Гватемала). Түбэй Америкын табан ороной президентнүүдэй уулзалга эндэ дүүрэбэ. Гватемалын, Гондурасай, Коста-Рикын, Никарагуагай, Сальвадорой хүтэлбэрилэгшэд Контадорско асуудалай ямараар шиидхэгдэжэ байhые, Түбэй Америкын парламентые байгуулха тухай асуудалые, мүн нютагай экономическа зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ.

Түбэй Америкэдэхи байдалай хүгжэлтөөр hанаагаа зобожо байhанаа уулзалга дээрэ баталhан түгэсхэлэй документ соогоо тэдэ найруулна. Уласхоорондын эгээлэй юрын хэм хэмжээнүүдые хазагайруулжа, бэеэ дааhан байдалтай гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааралсадаг Холбоото Штадууд энэ харата ябуулгые үүдхэбэ.

Эндэхи бүхы оронуудай бэеэ дааhан байдалые, газар дайдын бүрин бүтэн байлгые, бүхы нацинуудай эрхэнүүдые хүндэлhэнэй үндэhөөр лэ Түбэй Америкэдэ амгалан тайбан байдал хангагдаха аргатай байна гэжэ энэ документ соо хэлэгдэнэ.

ЕХЭ ТҮЙМЭР БОЛОБО

ПАРИЖ. Луар ба Шер гэжэ департаментын Сен-Лоран-Дез-О гэдэг атомна электростанцида ехэ түймэр болобо. Электростанциин реакторнуудай нэгые хангажа байдаг котельнэ соо элшэ хүсөөр хангадаг түхеэрэлгын эбдэрhэнhээ уламжалан, энэ түймэр болобо. АЭС-ые хангадаг хүдэлмэрилэгшэд галай аюулые зайсуулан сараhан байгаа. Галай аюул ядерна реакторhаа холо байгаа гэжэ электростанциин захиргаан мэдүүлбэ.

ДЕЛЕГАЦИНУУДАЙ ТОЛГОЙЛОГШОНОРТОЙ УУЛЗАБА

КАБУЛ. Афганистанай Залуушуулай демократическа эмхиин (ДОМА) байгуулагдаhаар 10 жэлэй ойдо зорюулагдажа үнгэргэгдэhэн баяр ёhололдо хабаадагша гадаадын оронуудай делегацинуудай толгойлогшонортой НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь Наджиб уулзаба. Апрелиин революциин илаhанhаа хойшо үнгэрhэн жэлнүүдтэ республикын туйлаhан амжалтанууд тухай, общественные революционно ёhоор шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ партиин үнэн сэхэ туhалагша болохо залуушуулай эмхиин үүргэ тухай хөөрэхэдөө, афган арадай тэмсэлтэй hаналаа нэгэдэжэ байhанайнь түлөө гадаадын оронуудай залуушуулай демократическа эмхинүүдтэ баяр баясхалан хүргэбэ.

ВЛКСМ-эй делегациие толгойлогшо, СССР-эй Залуушуулай эмхинүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ В. А. Аксенов харюугай үгэ хэлэхэдээ, Апрелиин революциин үнэн зүб хэрэгые дэлхэйн түрүү үзэлтэй залуушуулай хэлбэришэгүйгөөр дэмжэжэ байhыень баталаа.

ХАРИЛСААГАА ТАҺАЛБА

БУЭНОС-АЙРЕС. ЮАР-ай расис захиргаантай дипломатическа харилсаагаа таhалха тухай шиидхэбэриие Аргентинын правительство баталан абаба. Аргентинын МИД-эй мэдээсэл дотор заагдаhанай ёhоор, Африкын хүршэ гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр Преториин сэрэгэйхидэй үүдхэhэн ээрхэг түрижхэй ябуулга энээнэй гол шалтагаан болоhон байна. ЮАР-ай ээрхэг түрижхэй ябуулга хадаа ООН-ой Уставые, уласхоорондын бии байгаа бүхы хэм хэмжээнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулhан ябадал болоно гэжэ Аргентинын засагаархид сэгнэнэ. Аргентинэдэ байдаг ЮАР-ай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхиин бүхы гэшүүдтэ майн 31 болотор энэ оронhоо гаража ошохыень дурадхаа.

«Аргентинын правительство болон арад ЮАР-ай арадта хани ёhоор хандажа үргэлжэлhөөр, ойрын ерээдүйдэ эрхэ сүлөө, үнэн зүб байдал хангахыень тэрээндэ хүсэнэ. Энэнь бата эб найрамдалай ори ганса эрхэ нүхэсэл болоно».

АРЮУН СЭБЭР АЖАҺУУДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

эрхимээр ажаллаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой трактористнууд ехэ хүдэлмэри хэhэн байна. Хура бороогой ороходо, хүнэй ябахын аргагүй болодог газарнуудта тэдэнэр элhэ, хайр адхажа, үйлсэнүүдые hайн шанартайгаар заhабарилаа. Бүхы дээрээ хоёр мянган тонно элhэ хайр эндэ адхагдаhан байна. тиимэhээ колхозой түрүүлэгшэ В. Цыренов, парткомой секретарь В. Дабаев, сомоной Соведэй түрүүлэгшэ М. Доржиев гэгшэд халуун баяр баясхалан механизаторнуудта, жолоошодто хүргэhэн байна.

Бархан нютагнай жэлhээ жэлдэ hалбаран хүгжэжэл байдаг. Шэнэ спортын байшан, хоёр дабхар сомоной Соведэй болон хэлхээ холбооной таhагай байшан эндэмнай баригдаhан юм. Һүүлэй үедэ олохон хүн зоной, ажалшадай байранууд баригдаа. Эдэ хоёр-хоёр байратай гэрнүүд ехэнхидээ залуу айлнуудта үгтөө. Тэдэнэй байранууд хододоо сэбэр байдаг. Үйлсэ бүридэ сэбэрые сахиха үүргэтэй харюусалгата нюурнууд тодорхойлогдоо. Тиигэжэ тэдэ үйлсэнүүдэй арюун сэбэрые hайса шалгажа, хүн зониие эрхимээр хүтэлбэрилhэн байха юм. Агитаторнууд Очиров, Ринчинова гэгшэдэй барханайхидта түрэл нютагаа болбосон түхэлтэй болгохо тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулhандань, тусхай hарын түсэбые, зорилгые hайнаар ойлгуулhандань ехэ баяр булта хүргэнэбди. Түбэй үйлсөөр хоёр километр шахуу зайда палисаднигууд заhабарилагдаhан, сагаадагдаhан байна. Бархан нютагые тойроод хоёр зуун метрэй үргэнтэй зурууд талмай бог шоройhоо сэбэрлэгдээ. Малай фермэнүүд мүн баhа зохид байдалтай болобо. Үмсын гэрнүүдэй хорёо, хашаа, үүдэнүүд шэрдэгдээ. Тусхай энэ hарын дүнгүүдээр Цыремпил Аханаевай, Николай Будаевай, Радна Бадмаевай гэрнүүд «Нютагай эрхим гэр» гэhэн тэмдэгтэ хүртөө. Тиихэдэ баhа Элhэнэй ажалшад, хонхинынхид горитой ехэ ажал хээ, оршон тойронхиёо ехэ гуримтай, арюун сэбэр болгоо. Иигэжэ эдэбхитэй ажалаараа барханайхид арюун сэбэр байдалые тогтоожо, түрэл нютагаа болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

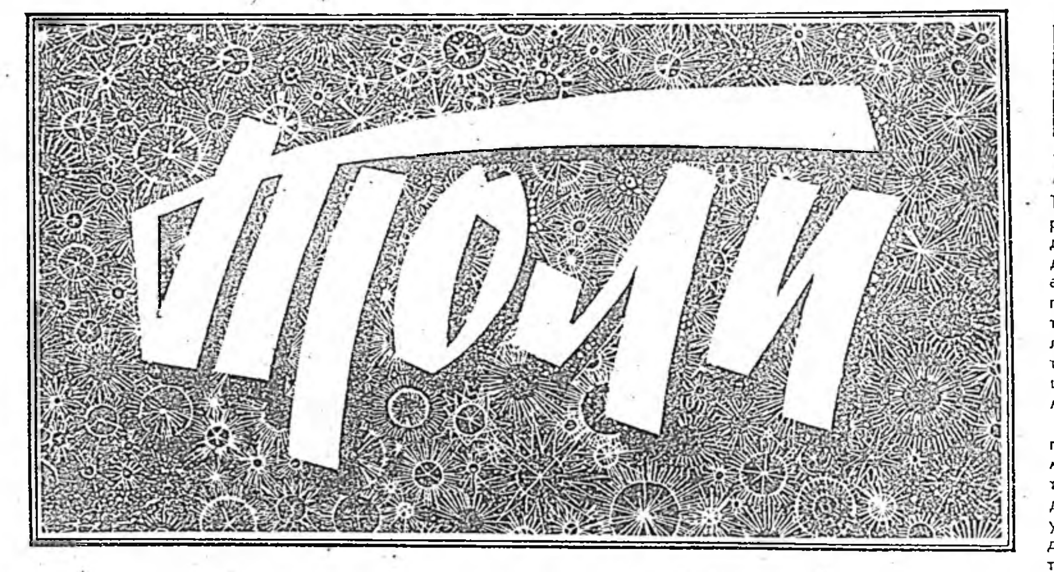
Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

…ЭЛТЭЙ …ОШОН

Дундуур бэетэй табяад наhатай хүнэй үглөө бүри яаралтайхан гэшхэлэн ябахань харагдадаг. Энэ нүхэрнай Мухамед Закиров гээшэ. Хүрбын совхоздо эдэб ажалда хүдэлөөдшье үзөө, тиин жолоошоной курса дүүргэhэнэй hүүлээр түрэл совхоздоо хэдэн жэлдэ таhалгаряагүй жолоошоноор амжалтатай ажаллана. Тэрэмнай нилээд дүй дүршэлтэй болонхой. Нарин нягтаар, ёhотойл эзэн ёhоор тэрэ машинадаа, хэhэн ажалдаа хандадаг. Тиимэhээ М. Закиров хүн зоной дунда хүндэтэй, ходо түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг юм. Совхозой дирекциин, парткомой, профкомой зүгhөө тэрэ hайшаал магтаалда оло дахин хүртэhэн байна.

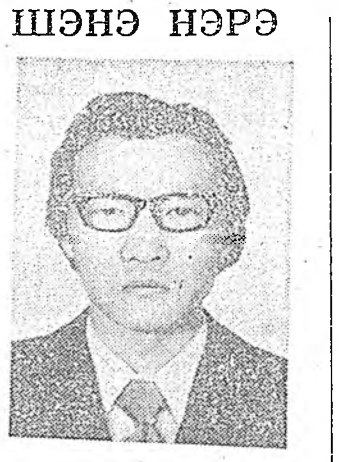
Хори.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

ТАНИЛСАГТЫ: ШЭНЭ НЭРЭ

Сергей БАБУЕВ

Сергей Бабуев хангай баян Захаамин нютагта түрэһэн юм. Буряадай Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай түүхын-хэлэ, бэшэгэй факультет дүүргэнхэй. Мүнөө үедэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда ажаллажа, түрэлхи хэлэнэйнгээ хүгжэлтын асуудалнуудые шэнжэлхэ хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Сергей нютагтаа һургуулида ябаха үеһөө захалжа, орон дайдынгаа үзэсхэлэн байгаалиие бахархан гоёшооһон шүлэгүүдые бэшэдэг һэн. Тэдэнь нютагай «Ажалай туг» газетэдэ толилогдодог бэлэй.

Байгша оной хабар ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой, Буряадай уран зохёолшодой холбооной болон «Буряадай залуушуул» газетын редакциин эмхидхэһэн «Һалбаран сэсэглэһэн Буряад оромни, магтан дууланаб шамаяа!» гэһэн залуу шүлэгшэдэй конкурсдо илагшадай нэгэн Сергей Бабуев болоо һэн.

ГУЛАМТЫМНАЙ ГАЛ

Дүүрэн дэгжэһэн гуламтымнай гал
Дүлөө татаад дулаан бэлэй,
Мүнөөшье намая дулаасуулһаар
Мүнхэ галнай байһан зандаа.
Эхын дуунууд эльгэ зүрхэнэймни
Эгээл һанаха аялга болоо,
Дуулим ногоон талаараа сэдьхэн
Дуулан ошонол үе сагтай.
Алтан сэргэтэй гэрээ тойрон
Аглаг холоһоо тэхэрин буунам,
Һанал сагаан буурал эжымнай
Һайхан сайгаараа угтан һуунал.

СЭНГҮҮХЭН

Шүүдэр соогуур сэсэгүүды
Шүүрэн ябанаб һэргүүхэн,
Субад мүнгэн дуһалхан
Сэсэрээд гартам һэрюухэн.
Тоонто дайдам арюухан,
Тойроод сэсэгэй хангалхан.
Сээжэ дүүрэн аминдань
Сэдьхэлдэмни сэнгүүхэн.

ГУРГАЛДАЙ

Энгэр нютагайм хизаарта
Эрьсэн ерэһэн гургалдай,
Сэлмэг үдэрэй агаарта
Сэнгүү дуугаа татанхай.
Аглаг тэрэ аластаа
Арюун нараяа магтангаа,
Холын замда гарахадам
Ходол иигээд жэргэн бай!

ЭДИР НАҺАЯ...

Дахинаа ерэбэб түрэл нютагтаа
Дайдамни, тайгамни дулаан лэ
сэдьхэлдэм.
Мундаргын залаа—хадануудни угтаа.
Мүнхэ ногоон хушануудни даллаа.
Үдэшын дулаахан үер манаар
Үлгэн нуганууд хушагдан сайна,
Сэнхир унитай гэрэймнай тооно
Сэлмэг харасым баясаан байна.
Хүбүүхэн үемни эрьелтэгүй ошоо,
Хүхын дуунай хаһадал дуулаад.
Гансал тэршээхэн Зэдын урасхал
Гайхалтай үлөөнэл холын дурасхаал.
Шэнэхэн һарын шэнгэхэн толоноор
Шэбшэжэл байнаб сэдьхэлдээ һөнөөр,
Элдин дайдаараа үнгэрһэн хаһаяа —
Эдир наһаяа, эдир наһаяа...

АДХАТА ХАЙРХАНАЙ ОРОЙҺОО

Адхата Хайрханай алтан оройдо
Аглаг зунай нэгэ үдэр
Абиран гаража, эрьен харабал,
Аргагүй һайхан зураглал үзэхэт.
Баруун тээшээ эрьежэ харабал
Бунхан уулын ташалан дээгүүр
Хун сагаан һүрэг хонидой
Хүшууран ябахые обёорхот.
Дам саашаа харасаяа абаашабал,
Дабаанай наана Баатар Хаанай
Номин шарайгаа уриханаар дэлгээд
Ногоорон байхада баясахат.
Эрьежэ урдаһан тунгалаг Дархинта
Эндэһээ танда элихэн харагдаха,
Аята Уулын хоншуу хангал
Аятай амяар таанадые сүршэхэ.
Сагаан Адхын үргэн таланууд
Сэсэгүүдэй долгиндо эбхэрэн байха,
Тунгалаг сэбэр Таалагтын аршаан
Тэнюун шарайгаа дэлгэн харагдаха.
Ара Бахаанай шэмэтэ боорёор
Адуун һүрэг таран бэлшэхэ,
Тобир тарган үхэр малнууд
Тала дайдаяа бүрхөөн ябаха.
Элдин нютагайм айл хотон
Эндэһээ танда элихэн харагдаха,
Намаа сэсэгээр миралһан таладаа
Налгай зохидоор түбхинэн һууха.
Адхата Хайрханай үндэрһөө харабал,
Аглаг зунай үе гоёл
Тэнюун нютагайм дайда сэсэглэн
Таанадай дура заатагүй татахал.

Уран зохёолшын дэбтэрһээ

ЗАМАЙ ҺАЙХАН ЗАЯАН

ХОЛО ОЙРЫН харгы замууд элдэб янзын байдаг. Тэрээндэл адли зон арадта зориһон замууд баһал элдэб байдаг. Танил нүхэдтэй золгуулдаг талын дардам харгыдал арюун тодо замууд... Ой тайгын оёороор шурган, олониие тоорюулдаг орёо тойруу балар замууд... Хада хабсагайн ташалан боорёор абирһан хашалан түбэгтэй хабшал замууд...

Гэбэшье зон нүхэдтэй золгохоёо һанаа һаа, харгы замууд хайшаашье нээлтэтэй, угтан байдаг ха юм даа. Нёдондо тиимэ аян замда гараха ушарнууд олон дахин тохёолдоо һэн. Тиигэжэ Агуу Илалтын 40 жэлэй ойн баярай һайндэртэ хабаадаха уряал абаад, Украинаар аяншалагдаа, мүн Эб найрамдал хамгаалгын Совет комитедэй бүридэлдэ орожо, Монгол ороной омогорхол болоһон Улаан-Баатар, Эрдэнэтэ, Сүхэ-Баатар, Дархан хотонуудаар ябагдаа.

Тиихэдэ Хэжэнгын нүхэдһөө ерэһэн уряалые хайхарангүй байха аалши? Буряадай ахамад уран зохёолшодой нэгэн, Социалис Ажалай Герой, дайнай ветеран Цогто Номтоевич Номтоев сэхэ бэшэһэн уряал эльгээгээ. «Цогто Номтоевичой түрэһөөр 75 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, манай Хөөрхэ нютагта үнгэргэгдэхэ ветерануудай уулзалгада заабол ерэхые уринабди», — гэжэ поэт Дансаран Доржигутабай бэшээ һэн.

Хөөрхэ гээшэ багашаг һуурин — совхозой отделени юм гэжэ замдаа мэдэбэб. Һууринай урда захын томо гэрэй газаа тогтобобди. Һүниин тэн болоһоншье һаань, гэрэй эзэд һэргэг зон байжа, уданшьегүй угтан гарабад...

Үглөөгүүр болобо, шэнэ үдэр эхилбэ. Дансарантан эртэшэ зон байжа, үни хада бодонхой. Бишье айлшан гээшэб гэжэ хэбтэхэ аалби? Минии бодохоһоо урид Цогто Номтоевичто Дансаран дуулгажархёод, ажал хэрэгээрээ һуурин соогуураа гүйжэ урдеэ. Тэрэнэй хани нүхэр Зинаида Жалсановна илдам налархай зантай, олон шашаг үгэгүй, нам даруу хүн байба. Зинаида баһал эртэ үнеэдээ һаажа бэлшээгээд, һүеэ бүлэжэ, амһартаяа угаагаад, шара улаахан сайгаа шанаба. Гэрһээ шагнахадамни, зуһаланай сарай соо Цогто Номтоевичой абяан бии болобо хэбэртэй.

Хөөрэлдөөн сооһоо энэ нютаг тухай олон юумэ мэдэжэ абанаб. Хөөрхэ гээшэ ой модоор элбэг, аршаан булагуудтай, загаһалиг нуурнуудтай, хангираг хадануудтай, гол горхонуудтай — элдин һайхан нютаг юм байна. Тиимэһээл поэт Доржигутабай түрэл нютагаа магтан иигэжэ бэшээ ха юм:

**Хүжын амяар хүхэрһэн
Тужын хангал Хөөрхэ —
Эжым мэтэ энхэрһэн
Эльгэтэйлши, хөөрхы!**

Дансаран иигэжэ шүлэглэхэ эрхэтэй. Нээрээшье, Хөөрхэ гээшэ Хэжэнгын эхинтэй ниилэһэн, нармай нютаг. Эндэхи газарай нэрэнүүдшье һонин: Хүлэрэгтэ, Хүсөөтэ, Маарагта, Юугтэ...

Зунай дулаахан аад, сэлмэг һонорхон үглөөгүүр арюун сэбэр агаараар амилан, тойроод байһан байгаалиие һайхашаажа зогсоходо, ямар аятай һэн бэ даа?! Дансарантанай гэрэй хорёоһоо эхилээд, урагшаа нэлэнхы үргэн нуга сабшалан ногоорон хабтайна. Цогто Номтоевичнай тэрэ руу харасагаан байха зуураа:

— Энэмнай Дансаранай сабшалан гэхээр юм. Эндэһээш олон лэ һүринүүд гарадаг юм агша, — гэжэ омогорхон хэлэнэ.

— Дансаранай сабшалан гэхээр гэнэ гүт? Өөртөө иимэ ехэ үбһэ сабшаагүй ёһотой, — гэн, ойлгожо ядан байбаб.

— Зүб, өөртөө бэшэ. Дансаран жэлһээ жэлдэ энэ сабшаланиие өөрөө сэбэрлэдэг, үтэгжүүлдэг, уһалдаг. Тиигээд үбһыень сабшажа, совхоздоо тушаадаг...

— Тиихэдээ Дансаран киномеханик, поэт байхаһаа гадна, үшөө луговод мэргэжэлтэй хүн бы?..

Иимэ хөөрэлдөөн юрын аман зугаа бэшэ. Юрэдөө, гэр байдалыень харахадаа, Дансаран Зинаида хоёр ехэ ажалша бэрхэ зон байна гэжэ ойлгохоор. Дансаран гол ажалайнгаа хажуугаар, мүн гэр байра, бууса хорёогоо жэншэдгүй өөдэ татажа гү, али шэнэлжэ байдаг гэжэ мэдэхээр. Манай ерэхын урда тээ зуһаланайнгаа гэрые үргэдхэжэ эхилһэн байба.

— Зундаа хүүгэдэйнгээ гэртээ суглархада багтахаяа болинолди. Иигэжэ үргэдхөөгүйдэ аргагүй, — гэжэ Дансаран тодолно.

Тиин байрын гэрһээ амяараа үшөө хэдэн барилга харанабди. Эдэнь — булта мүнгэ зөөриин, сагай, ажалай хүсэн. Бодото ажалай хажуугаар эдэ бүгэдэндэ Дансаранай бүхы сүлөө сагынь гарана гэжэ тухайлхаар. Тиихэдэ Зинаида малаа хараха, хүүгэдтээ һанаагаа табиха, гэр байдалаа һэргээхэ, эдеэ хоолоо буйлуулха, оёхо, угааха... Үшөө өөрын гол ажалтай. Эхэнэр хүнэй ажал барагдаха һэн гү даа? Хэдэн хоногто айлшархажа байха үе соогоо Зиныш ажалые хаража урмашабаб. Теэд ганса энэ бэшэ. Хаа хаанаһаа ерэһэн хүнүүд Дансаранайдал тогтодог байна. Гэрэй эзэд хэдыдэнь амардаг юм гэжэ гайхахаар.

Эдэнэр хүүгэдээ ажалша бэрхээр, үнэн сэхээр һургадаг зон байба. Хүүгэдынь арбандаа дүтэлһэн. Тэдэнэй олониинь һургуули дүүргэжэ гү, али дам саашаа һуража байха юм. Томонууд болоһониинь аба, эжыдээ хамһалсадаг байна. Энээниие эхэ эсэгын зүб һургаалай ашаг үрэ гэжэ тоолохоор. Минии һанахада, Дансаран Зинаида хоёрой гэр бүлэ Хөөрхэ һууринай урдаа хараха нюур, һайн жэшээ болоно.

Гэхэтэй хамта Дансаранай зохёохы ажал тухай һонирхохо хүсэл түрэһэн байна. Теэд тэрэ өөр тухайдаа олон юумэ хэлэжэ үгөөгүй.

— Юу хээ ормоглохо һанаан байбашье, арга олдоодхиногүй даа, — гэжэ үсөөн үгөөр тэрэ харюусана.

Зүгөөр Дансарантай хөөрэлдэһэн хүн бүхэн тэрэнэй уран, баян үгэдэ урмашаха, баясаха байха. Шүлэг зохёолнуудыньшье һайса бодожо үзөөд бэшэгдэһэн, дахин дахин мүлигдэһэн, гүн удхатай байдаг. Тэрэнэй «Бугын дуунай үе» гэжэ түрүүшынь ном 1982 ондо хэблэгдэн гараа һэн. Тэрэ ном тухай Цогто Номтоевич бэшэхэдээ: **«...Багахан ном гэжэ һанан гэһээ, сэдьхэлэй ямар олон хүбшэргэйе дайраһан шүлэгүүдые зоҕоогоо багтаан мансылһан байна гээшэб... Шүлэгшэ хүн гэжэ үнинэй танигдаһаншье һаа, номоо хэблүүлхээ ярадаггүй ябаа. Энэ ном соо бүхы шүлэгүүдынь ороо бэшэ. Тон һагшагдаһан шүлэгүүдынь багтаа бшуу» — гэжэ тэмдэглэһэн юм.**

Нээрээшье, Дансаран сүлөөгүй ажалтай байбашье, забһартань забда оложо, жэнтэй үгэнүүдые холбон, удха түгэс шүлэгүүдээр уншагшадаа баясуулдаг. Тэрэнэй бэшэһэн шүлэг, зохёолнуудые «Хэжэнгын гол», «Агын үнэн», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай нюурнуудта уншадаг гээшэбди. Гадна «Ажабайдалай дуун» гэһэн сонедүүдэй баглаа бэшэжэ, тэбхэр гурбан жэлэй саана «Байгал» журналда толилуулаа бэлэй. Тэрээнһээ хойшо олон зохёолнуудые бэшэжэ, шэнэ ном бэлэн болгоо. Шэнэ «захата» соонь мүн Агын циклшье оруулагдаһан байна...

Нэгэ үглөөгүүр Цогто Номтоевич Дансаранайда ерэхэдээ:

— Зай, нүхэд! Манай ахайнда ошоё, ветеранууд хүлеэжэ байна, — гэбэ.

Теэд айлшан хүнэй мэдэхэ хэрэг бэшэ даа. Аха дүү хоёр нүхэдэй хэлэһэн руу ябахаһаа бэшэ аргагүй.

— Ошохо бэд даа. Хоёр час тухай болоод, машина ерэхэ, Цогто Номтоевич. Танай даабари дүүргэгдээ, — гэжэ Дансаран хажуу тээһээнь нэмэбэ.

Цогто Номтоевичой ахайтан Дансарантанай һуудаг үйлсэдэ, холо бэшэ байдаг. Гэртэ ороһоор танилсабабди. Хөөрэлдөөмнайшье удаахан үргэлжэлбэ. Гэрэй эзэн Бэлигтэ Доржиевич Гомбоев гэгшэ далан долоотой, тэмсэлтэ замаар ябажа, үзэхые үзэһэн хүн байба. Тэрэ элдэб ажалда хүдэлһэн, олон бэрхэшээлнүүдыешье дабаһан намтартай. Гомбоевой хүгшэн Базарова Долгор гээшэ 65-тай, колхоз, совхоздо счетоводоор, наймаалагшаар, тракторна бригадын тоо бүридхэгшөөр олон жэлдэ хүдэлһэн байна. Гомбоевтон — хүүгэдээр олон айл. Бутидма, Бальжидма басагадынь Ленинградта хүдэлдэг. Харин Шираб-Нимбу, Жамбалдоржо хүбүүдынь һамгадтаяа, мүн Жаргал басаганиинь түрэл Хөөрхэ нютагтаа ажалладаг...

Хөөрхэ нютагай түүхэ, дайнай болон ажалай ветеранууд тухай хөөрэхэ гэбэл ехэ саг хэрэгтэй...

— Зай, ябахаар болоо, — гэжэ Цогто Номтоевичойнгоо хэлэхэдэ, сугларгшад тэрэнэй хойноһоо һубарилдан гаража, машинада һууба. Машинашье голой харгыда оробд, Хэжэнгые үгсэбэ. Зуурандамнай нуга талмайнууд, багахан нуурнууд дайралдана.

— Энээгүүр багадаа хони, мал адуулдаг һэмди...

— Эдэ нуурнууд загаһа элбэгтэй юм һэн. Хара-Уһанай, Соолготын нуурнуудһаа хүнүүд загаһа баридаг һэн. Тиихэдэ энэ Арангатын нуурта зунай халуунда шунгаһаншье байхабди.

— Цогто, һанана гүш? Энэ талмайһаа хэды һүри гарадаг гээшэ һэн бэ?!

Гэхэ мэтээр аха захашуул һанан-һанан хөөрэлдэнэ.

Соолгото хүрэхэдөө, Цогто Номтоевич тоонтоёо заажа, соггой дорюун эдир наһаяа дурдан хөөрэбэ:

— Энээгүүр һайсал наадаһан, түрэлхидтөө хамһалсажа, ажалай амта таниһан газарнай гээшэ даа. Түрэһэн нютаг хэзээшье, хаанашье мартагдадаггүй, хүлеэжэл, дуудажал байдаг ха юм даа...

Наран дулаанаар шарана. Хэжэнгэ голой уһан тунгалаг, аршаан булаг һануулна. Хэжэнгын урда һугаһаа уруудан ороһон Жэмгэр һудал тээһээ һэрюухэн һэбшээн үлеэгээд, «Хэбэд мүнгэн Хэжэнгэ» гэжэ хэлсэдэгые һанаанда оруулна.

Хөөрхэдэ болоһон уулзалгын үедэ хэдэн газарта эмхидхэгдэһэн литературна хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаа һэмди. Түрүүн Хужарта нуурай хүбөөдэ түбхинэһэн пионернүүдэй лагериин хүүгэдтэй Цогто Номтоевич, Доржигутабай, бидэ гурбан уулзажа, һонин хөөрэлдөө хэһэн, зохёолнуудтаяа танилсуулһан байнабди. Һүүлэрнь Дээдэ-Хэжэнгын (Эдэрмэг һууринда оршодог) дунда һургуулиие дүүргэжэ байһан арбадахи классай һурагшадтай уулзаабди. Энэ һургуули Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ юм. Эндэһээ олон уран зохёолшод, поэдүүд урган гаранхай.

Тус һургуулида болоһон уулзалга дээрэ үгэ хэлэһэн һургуулиин директор Донид Батуевна Очирова, һуралсалай талые даагша Людмила Санжимитыповна Агбанова, «Первомайский» совхозой профкомой түрүүлэгшэ Дашинима Санжаевич Санжаев, түрэлхидэй зүгһөө Цыдендоржо Цыденович Базаржапов, арбадахи классай хүтэлбэрилэгшэ Артур Доржибалович Очиров, класһаа гадуур хүдэлмэри ябуулдаг Дашама Шараповна Чултумова, эдэбхитэй уншагша Лэгжэма Дашидоржиева гэгшэд буряад литературын хүгжэлтэ тухай урма баяртайгаар үгэ хэлээ һэн...

Мүнөө батажан байһан манай энэ холбоон гушаад онуудһаа эхитэй. Агаһаа гарбалтай Ж. Тумунов, Ж. Балданжабон, Хэжэнгын унаган Ц. Номтоев Яруунада гушаад онуудта ажаллаа. Нэгэниинь — комсомолой хүдэлмэрилэгшэ, хоёрдохинь — журналист, гурбадахинь — багша. Энээн тушаа Ц. Номтоев һонёор бэшэһэн байха.

Хани нүхэсэлэй тугые бүхы наһаараа унагаангүй ябаһан гурбан нүхэдэй һайхан заншал бидэнэй замда үргэлжэлһөөр гэжэ Хөөрхэдэ ябахадаа уяран сэдьхээ бэлэйб.

Саг ошоходоо түргэн даа. Хөөрхэ нютагта баярта уулзалгануудай болоһоор жэл шахуу саг үнгэршэбэ. Хоёр нютагай түүхэдэ үни холоһоо эхитэй хани нүхэсэлэй утаһанда һабагша нэмэри болгон, энэ дурдалга бэшэгдээ.

А. ЖАМБАЛОН.
ажалай ба дайнай ветеран, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Алтан Түшэлгэ минии Хангил

Алтан-Түшэлгэ дэрлэн хонохоо
Ангирхан карамкай тэгүүлжэл байн.
Аржагар галаараа Согто-Хангил нютагнай гоёор
Ажахынгаа замые гэрэлтүүлэн байн.

ДАБТАЛГА:
Хангил, минии Хангил,
Хаба хүсэлым эршэлнэш.
Халуун һайхан анхаралаар
Хаанаш ябахадам энхэрнэш.
Һоогтэ, Ножодо аадар адхараад,
Һолонгоор наадаһаар сэлмэжэл байн.
Алагхан агаартай уужам элдин Хялымнай талаар
Атар тарган малнууднай бэлшэжэл байн.

ДАБТАЛГА.
Хатан Хушуунууд уулзаа зүүдэндээ,
Ханилһан хоёртол, сэнгэлэн байн.
Эрдэни шулуугаа Согто-Уулам элбэг дэлбэгээр
Эхэ һайхан орондоо бэлэглэжэл байн.

ДАБТАЛГА.
Үльгэр домогто жабхалан нютагнай
Үзэсхэлэн гоёор һалбаржал байн.
Урматай, зоригтой улад зомнай улам габшагай
Урагшаал, урагшаал дабшажал байн.

ТОҺОН ШЭРЭ, ХИЛГААҺАН...

Ц. С. САМПИЛОВАЙ нэрэмжэтэ уран һайханай музей хүн зоной дүрбэн тэгшээр хүмүүжэлгэдэ горитой үүргэтэй. Энэ музей хадаа 1944 ондо байгуулагдаһан юм.

Имагтал буряад уран зураашадай бүтээлнүүдтэй энэ музей зониие танилсуулдаг бэшэ юм. В. Боровиковский, В. Тропинин, И. Шишкин, Н. Ярошенко, П. Айвазовский, А. Куинджи, Б. Маковский гэгшэдэй музейн жасада байһан уран бүтээлнүүд выставкын зал соо дэлгээгдэжэ, республикын хүн зоной һонирхолые үүсхэһэн байна.

Буряад совет искусствын үндэһэжэн хүгжэхэ хэрэгтэ зохёохы ажалаараа хабаадаһан Ц. Сампиловай, Р. Мэрдыгеевэй, И. Дадуевай, И. Аржиковай, А. Хангаловай бүтээлнүүдые мүнөө залуушуултай саг үргэлжэ танилсуулжа байдаг гээшэбди. Тэдэнэй һүүлээр мэдээжэ болоһон уран зураашадай бүтээлнүүд манай музей соо бата һууриия эзэлэнхэй.

Дайнай һүүлээрхи үедэ хүмүүжэн урган уран зураашадай зохёохы ажал һонин. Д.-Н. Дугаровай, А. Казанскиин, Г. Васильевай, К. Дульбеевэй, С. Ринчиновэй, Э. Цыденовэй, залуу зураашад А. Даржаевай, В. Архиповай, А. Цыбиковагай, Ч. Шенхоровой бүтээлнүүд олоной анхаралые буляанхай.

Уран шэмэгэй искусствын зүйлнүүд музейн һанда элбэг. Байра байдалаа гоёохо, аяга амһарта дархалха, оёхо, нэхэхэ талаар уран гартай хүнүүд Буряад орондо хэр угһаа суурхадаг байһан юм. Арһаар, ноохоор элдэб гоё хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг урашуул олон байһан гээшэ. Тиихэдэ моринойһүүлэй, дэлһэнэй хилгааһаар ямар гоё хибэсүүдые гүрэжэ бүтээдэг байгаа гээшэб! Модоор, эбэрээр, яһаар бүтээһэн зүйлнүүд бүхэдэлхэйн выставкэдэ хүндэтэ һууринуудые эзэлхээр лэ!

XIX зуун жэлдэ, XX зуун жэлэй 30-аад онуудта хуушанай уран бүтээлшэдэй хэһэн зүйлнүүд музейдэмнай бии юм. Ш. Бадмаевай, Т. Базаровай, Ц. Намжилоной, Д. Чагдуровай, Д. Бадмаевай, Г. Тубчиновай, һиилүүршэн С. Бодиевай бүтээлнүүд тэдэнэй дунда бии. Д. Логинова, С. Санжиев, Г. Лөнхобоев гэгшэд буряад уран бүтээлэй искусствада горитойхон мүр үлөөһэн байна. П. Намсараев, Р. Нохоров, Б. Зодбоев, залуу дархашуул В. Бадмаева, А. Чинбат, М. Эрдынеев, шабараар элдэб зүйл бүтээдэг Т. Тимина, Р. Жимбиева гэгшэдэй бүтээлнүүд манай музейн тагуудые шэмэглэдэг. Баку, Ереван, Алма-Ата, Ленинград, Москва хотонуудта, аха дүү Монгол орондо тэдэнэй бүтээлнүүд харуулагдаа һэн.

Һүүлэй 7—8 жэлэй туршада олон выставкэ дэлгээгдээ. «Съездһээ съезд хүрэтэр», «Бидэ коммунизм байгуулнабди», «Совет Буряад ороной искусство» гэһэн выставкэнүүд эгээл һонирхолтойнуудынь байгаа. «Буряадай залуу зураашад — Залуушуулай бүхэдэлхэйн XII фестивальда» гэһэн выставкые ниилээдгүй олон хүн хараа һэн.

Ходо харуулагдажа байдаг залнууд соо 60 гаран бүтээл дэлгээтэй. Тоһон шэрээр бүтээгдэһэн зүйлнүүдэй таһагта Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша Алла Цыбиковагай, Бальжинима Доржиевай, Леонид Семеновой, Баясхалан Лыксоковой, Наталья Соктоевагай зураг бүтээлнүүд хүнэй анхарал татана.

Баир Тайсаевай, Валерий Хажиевай, Александр Хореновой, Николай Батуевай графическа бүтээлнүүд һонирхолтой. Залуу скульптор Мухинагай нэрэмжэтэ уран зурагай-промышленна дээдэ училищиин (Ленинград) студент Александр Миронов мүнөө үеын хүнүүдэй хэдэн портрет табюуланхай.

Хүн зониие, илангаяа залуушуулые гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн коллектив ехэ юумэ хэжэ байдаг. Республика дотор эмхидхэгдэһэн арадай университедүүд энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэнэ. Юуб гэхэдэ, музейн научна хүдэлмэрилэгшэд Ю. Г. Худугуева, Л. М. Вишнякова болон бусад тэдэнэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Уран һайханда, гоё юумэндэ дуратайгаар хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тусхай клубуудай үүргэ ехэ. П. Постышевой нэрэмжэтэ Пионернүүдэй городской байшангай, 29-дэхи, 44-дэхи һургуулинуудай дэргэдэ тиимэ клубууд хүдэлнэ. Хүүгэдэй зурагуудай выставкэ музейн залнууд соо жэл бүри эмхидхэгдэдэг. Удаань хүүгэдэй зурагууд зүбшэн хэлсэгдэдэг, уран зураашадтай үхибүүд уулзадаг юм. «Эрдэм мэдэсын үдэрэй», «Хүүгэдые хамгаалгын уласхоорондын үдэрэй» һайндэрнүүд, «Асфальт дээрэхи зураг» гэһэн конкурснууд заншалта болонхой.

Хойто-Байгалай, Бэшүүрэй, Яруунын, Зэдын, Хяагтын болон хүдөөгэй бусад районуудта уран зурагай галерейнүүд нээгдэнхэй. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей тэдэ галерейнүүдые шефтээ абанхай юм.

Уран бүтээлэй зүйлнүүд тухай эрдэм мэдэсые олоной дунда дэлгэрүүлхэ, хүн зониие гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар уран зурагай музей ёһотой түб болонхой гэжэ хэлэлтэй. Тоһон шэрэдэ, шулуунда, мүнгэндэ, модондо ба... хилгааһанда ами оруулһан искусство хүнэй ухаан бодолдо һайхан нүлөө үзүүлхэ табисууртай.

Э. БУИНОВА,
Буряадай АССР-эй нэгэдэмэл музейн эрдэмтэ секретарь.

АМАН ЗОХЁОЛОЙ АЯЛГААР

Уһан мүрэн түргэндөө аюултай,
Уур сухал эхиндээ аюултай.
Уһан гол эхиндээ түргэн,
Ухаан бодол һонортоо түргэн.

Тала — уужамдаа тэнюун,
Тархи — һонортоо тэнюун.
Тала — халуундаа балай,
Тархи — халамгайдаа балай.

Эмниг — үреэдээ тэршээ,
Эрэ — бэрхэдээ тэршээ.
Эмниг — номгондоо һула,
Эрэ—эрхэдээ һула.

Нууртаа баха шууяатай,
Нютагтаа һарьһан шууяатай.
Эхэһээнь илгахада, хурьган маарадаг,
Эжэлһээнь таһалхада, ухин гунигладаг.

Наратай үдэр һэбшээтэй һайн,
Наһанай нүхэр һэргэлэндээ һайн.

Наашаа хараба гэжэ бү хайхара,
Наһамни ошоо гэжэ бү халагла.
Тулихада түрэлхид туһатай,
Түргэлхэдэ ухаан туһатай.
Тунай түрэлһөө талын нүхэр туһатай,
Тунай ноёнһоо тамгатай саарһан туһатай.

Һарын гэрэл һаадтай, туһатай,
Һанаан бодол һайнтай, муутай.
Һамуу хүн һайханиие шэлэхэ,
Һанаамгай хүн ухаансарые шэлэхэ.

Халуунда хурьһан хонин дүлии,
Хамагта хэлсүүлһэн хүн дүлии.
Эшээ һаа, улайха,
Эсээ һаа, унаха.

(Хэжэнгын районой Загаһатын совхозой хүдэлмэришэн Буда-Шэрэ **ДОНДОКОВОЙ** суглуулһан оньһон үгэнүүд).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Пионернүүдэй зун» — түрүү бэшэг. «Нэгэн дуугаар шиидхэбэ» — материалнуудай суглуулбари. «Кабанскынхид хартаабхаяа тарижа дүүргэбэ» — С. Вяткинай корреспонденци. «Үбһэ хурялгын хаһые угтуулан». «Тулдуунай ажалшадһаа жэшээ абамаар» — С. Убеевэй статья. «Оролдолгын хажуугаар харюусалга» — С. Алексеевэй корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Арадай хиналтын тоосоон ба һунгалта». «Анхарһан алдуу дутуугаа усадхан» — В. Ивановагай статья. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». «БАМ-ай мүнөө үеын ажал хэрэгүүд» — В. Медведев, Д. Санжиев гэгшэдэй бэшэһэн материал.

Гурбадахи хуудаһанда. «Нэгэмэл замбуулинда». «Агааргүй газарта байгуулагдаһан барилгын талмай» — ТАСС-ай материал. «Түрэл нютагаймнай түүхэһээ». «Монгол арадай үнэн нүхэр» — П. Борькиной статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Абарһан медсестрамни юун тухай хэлэһэн байгааб» — Р-Ц. Лхамаевай статья. «Архидалгагүй байлга — ажабайдалай жама ёһон». «Үлүү гаргангүй, хүндэл адляар уунаб...» — Э. Будаевай статья. «КВН һанаанда дахинаа ороно» — Л. Калининагай статья. Соносхолнууд.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-04570. Заказ № 126. Индекс 04609